

Univerza v Mariboru

Fakulteta za organizacijske vede

Diplomsko delo visokošolskega strokovnega študija
Organizacija in management kadrovskih in izobraževalnih
procesov

VLOGA IN POMEN SAMOZAPOSLOVANJA V POMURSKI REGIJI

Mentor: viš. pred. mag. Franc Belčič

Kandidat: Daniel Magyar

Kranj, julij 2016

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju viš. pred. mag. Francu Belčiču za nesebičen sprejem v mentorstvo ter za vodenje in nasvete pri pripravi diplomskega dela.

Hvala tudi doc. dr. Albertu Halászu, ki me je spodbudil k študiju.

In ne nazadnje, zahvaljujem se svoji družini, ki mi je ves čas stala ob strani.

POVZETEK

V diplomskem delu obravnavamo samozaposlovanje, ki je eden izmed načinov zaposlitve posameznikov, predvsem mladih. V teoretičnem delu povzemamo predvsem pojav brezposelnosti in pomen samozaposlovanja pri zmanjševanju tega problema, motivacijo, potrebne lastnosti in pogoje za samozaposlovanje ter njegove prednosti in slabosti.

Cilj diplomskega dela je analizirati probleme brezposelnosti in samozaposlovanja v Sloveniji, predvsem v Pomurju in posebej v okviru madžarske narodne skupnosti. Dokaj podrobno predstavljamo obsežen nabor ukrepov, ki je bil v minulih letih v Pomurju izveden na tem področju. Poskušali smo odgovoriti na temeljno vprašanje, zakaj se podjetniki podajo na podjetniško pot kljub tveganju, ki jih lahko doleti.

V okviru brezposelnosti in samozaposlovanja v Pomurju smo zastavili tri hipoteze in preverjali njihovo veljavnost. Zaključujemo s predlogi morebitnih sprememb pri spodbujanju in razvoju samozaposlovanja.

KLJUČNE BESEDE

- Brezposelnost
- Samozaposlitev
- Subvencije
- Mladi na trgu dela
- Ustanovitev podjetja
- Samozaposlovanje v Pomurju

ABSTRACT

The thesis deals with self-employment as one of the possibilities for employment of individuals, especially young people. The theoretical part summarizes in particular the phenomenon of unemployment and the importance of self-employment to reduce this problem, the motivation required, characteristics and conditions for self-employment and its advantages and disadvantages.

The aim of the thesis was to analyze the problems of unemployment and self-employment in Slovenia, especially in the Pomurje region and particularly in the context of the Hungarian national community. It presents a comprehensive set of measures carried out in the recent years in Pomurje and at the same time tries to answer the fundamental question of why entrepreneurs start the entrepreneurial path despite the risks involved.

In the context of unemployment and self-employment in the Pomurje region, three hypotheses were set and verified as to their validity. The thesis concludes with suggestions of possible changes in the promotion and development of self-employment.

KEY WORDS:

- unemployment,
- self-employment,
- subsidies,
- young people in the labor market,
- starting a business
- self-employment in the Pomurje region

KAZALO

1 UVOD.....	1
1.1 PREDSTAVITEV PROBLEMA	1
1.1.1 HIPOTEZE	1
1.2 PREDSTAVITEV OKOLJA	2
1.3 PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE.....	3
1.4 METODE DELA	4
2 BREZPOSELNOST TER VLOGA IN POMEN	5
SAMOZAPOSOLOVANJA.....	5
2.1 MERJENJE BREZPOSELNOSTI.....	5
2.2 POMEN SAMOZAPOSOLOVANJA	7
3 MOTIVACIJA ZA SAMOZAPOSLITEV TER NJENE PREDNOSTI IN SLABOSTI	9
3.1 MOTIVACIJA, VZROKI IN RAZLOGI ZA SAMOZAPOSLITEV	10
3.2 PREDNOSTI IN SLABOSTI SAMOZAPOSOLOVANJA.....	11
4 MLADI NA TRGU DELOVNE SILE.....	13
4.1 PROBLEMATIKA MLADIH NA TRGU DELOVNE SILE IN MOŽNE REŠITVE	13
4.2 IZOBRAŽENOST MLADIH BREZPOSELNIH IN NJIHOVA PRIHODNOST	15
5 SPODBUJANJE SAMOZAPOSOLOVANJA IN PODJETNIŠKO OKOLJE.....	19
4.3 OBLIKE SPODBUJANJA SAMOZAPOSOLOVANJA.....	19
4.4 IZVEDBA SAMOZAPOSLITVE	23
4.5 STATUSNE OBLIKE SAMOZAPOSLITVE.....	27
4.6 VIRI FINANČNIH SREDSTEV ZA USTANOVITEV	31
PODJETJA.....	31
4.7 BREZPOSELNOST IN SAMOZAPOSLITEV V POMURSKI.....	34
REGIJI.....	34
4.8 MADŽARSKA NARODNA SKUPNOST V VLOGI PODJETNIŠTVA .	44
6 PREVERJANJE VELJAVNOSTI HIPOTEZ	49
7 ZAKLJUČKI	54

7.1 OCENA UČINKOV.....	54
7.2 POGOJI ZA UVEDBO	56
7.3 MOŽNOSTI NADALJNJEGA RAZVOJA.....	57
LITERATURA IN VIRI.....	59
LITERATURA.....	59
VIRI.....	59
KAZALO SLIK.....	63
KAZALO TABEL.....	63
KRATICE.....	64

1 UVOD

1.1 PREDSTAVITEV PROBLEMA

Ker je samozaposlitev široka tema, smo se v raziskovalni nalogi oziroma diplomskem delu omejili predvsem na pojav samozaposlovanja med mladimi v Pomurju ter zlasti na obliko zaposlitve preko samostojnega podjetnika (s.p.). Preučevali smo samozaposlovanje kot enega izmed načinov zaposlovanja posameznikov in želeli spoznati ključne dejavnike, zaradi katerih se posameznik odloči za samozaposlitev, kajti tudi samozaposlitev ima poleg številnih prednosti prenekatero nevarnosti in slabosti. Pri tem smo poskušali najti odgovor na vprašanje, kdaj se je sploh smiselno podati v samozaposlitvene vode.

Biti zaposlen je v današnjem času želja marsikaterega posameznika, zlasti mladine, ki po končanem šolanju ne pride do zaposlitve. Toda priti do zaposlitve je dandanes zelo težko, še težje pa se zaposliti pri delodajalcu, ki nam bo vsak mesec nakazal zaslužen plačilo in nam plačal vse dajatve ter prispevke, ki mu jih nalaga država. Brezposelnost predstavlja enega največjih socialno-ekonomskih problemov družbe, prav tako osebno stisko slehernega posameznika, predvsem se pa nanaša na mlade, ki se še težje zaposlijo. Mnogi teoretiki menijo, da so procesi modernizacije korenito spremenili obdobje mladosti. Posledica te spremembe je podaljševanje obdobja prehoda mladih v odraslost in njegova zapletenost. Za mlade ni negotova le zaposlitev po koncu šolanja, temveč tudi njihov status v družbi. Veliko število razvitih držav, predvsem v Evropski uniji, se sooča z visokimi stopnjami brezposelnosti, zlasti med mladimi. Kot eden od možnih izhodov iz brezposelnosti je lahko tudi samozaposlovanje oziroma podjetniška aktivnost posameznikov. Zanimalo nas je, ali je samozaposlovanje res rešitev za brezposelnost, zlasti za bodoče diplomante oziroma alternativna možnost zaposlovanja za mlade ter način za vzpostavljanje več primernih delovnih mest.

V diplomskem delu bomo osredotočeni na najpogostejšo obliko samozaposlovanja, predvsem na mala in mikro podjetja oziroma samostojne podjetnike (s.p.). Posebej bomo obravnavali samozaposlovanje v Pomurski regiji, za katero je splošno znano, da je stopnja brezposelnosti najvišja že vrsto let, posebej pa smo navedli še nekaj dejstev madžarske narodne skupnosti, ki tudi prispeva k razvoju Pomurske regije. Predstavili pa bomo tudi proces ustanovitve podjetja, zlasti z vidika spodbujanja samozaposlitve.

1.1.1 HIPOTEZE

Glede na izbrano tematiko in razpoložljive uradne, javno dostopne podatke, smo si zastavili tri hipoteze:

Prva hipoteza

Razlika v stopnji registrirane brezposelnosti med Pomurjem in Slovenijo se je od leta 2006 do 2014 zmanjševala. V letu 2014 je bila ta razlika vsaj za eno odstotno točko manjša kakor v letu 2005. Hipoteza temelji na pričakovanju oziroma logičnemu sklepanju, da so morali številni ukrepi v Pomurju, ki jih opisujemo v tem diplomskem delu, vsaj nekaj prispevati h končnemu rezultatu, torej vsaj relativnemu izboljšanju razmer glede brezposelnosti.

Druga hipoteza

Število samozaposlenih oseb (brez upoštevanja kmetov) se je v Pomurju od leta 2005 do 2014 povečevalo, predvsem po nastanku gospodarske krize. To hipotezo pripisujemo dejstvu, da so se mnogi zaradi povečane brezposelnosti in pomanjkanja ustreznih prostih delovnih mest lotili podjetništva. Dodatno naj bi k temu prispevali tudi ukrepi, omenjeni pri prvi hipotezi.

Tretja hipoteza

Delež samozaposlenih v Pomurju se je v obdobju od leta 2005 do 2014 v primerjavi s Slovenijo pomembno povečeval. Šteli bomo, da je povečanje pomembno, če bo v večini let vsaj za eno odstotno točko večje kot v letu 2005. Tudi to hipotezo utemeljujemo s številnimi ukrepi, ki so bili izvajani v Pomurju za izboljševanje razmer na področju samozaposlovanja.

1.2 PREDSTAVITEV OKOLJA

V diplomskem delu smo se osredotočili na Pomursko regijo oziroma v okviru le te na območje s pripadniki madžarske narodne skupnosti, ki smo jo poskušali predstaviti z vidika brezposelnosti mladih in z vidika samozaposlitvenih možnosti. Zanimale so nas prednosti in slabosti mladega kadra, posebej vprašanje, ali lahko dobro izobraženi kader pomaga pomurskemu gospodarstvu. Osredotočili se bomo tudi na primerjavo statističnih kazalcev Slovenije (ostalnih regij) in regije Pomurja.

V diplomskem delu obravnavamo samozaposlovanje kot enega izmed načinov zaposlitve posameznikov. V prvem delu naloge predstavljamo pojem, vlogo in oblike samozaposlovanja v Sloveniji. Navedli bomo prednosti, slabosti in motivacijo za samozaposlitev, še posebej med mladimi, ki so kritična starostna skupina na trgu dela oziroma glede nezaposlenosti. Naloga se dotakne tudi predstavitve nekaterih najpogostejših oblik samozaposlitev in poskuša orisati samozaposlene kot posameznike s posebnimi lastnostmi in motivi. Opredelili smo mlade kot kategorijo s specifičnimi značilnostmi tako na trgu delovne sile kot v družbi. Sledi predstavitev Pomurske regije, ki velja za regijo z najvišjo stopnjo brezposelnosti v državi.

Rezultat je obsežno raziskovalno delo s področja samozaposlovanja v Pomurju. Upamo, da bo to delo koristno in uporabno tako pri načrtovanju in izvajanju ukrepov na tem področju znotraj samozaposlovanja, kakor tudi pri oblikovanju dolgoročne samozaposlitvene strategije. Kot smo že omenili - v diplomskem delu smo se osredotočili na najbolj pogosto obliko samozaposlovanja tj., samostojni podjetnik (s.p.) kot malo podjetje, saj so mala podjetja videti kot rešitev marsikaterih družbenih in ekonomskih problemov in znamenje makro-ekonomske vitalnosti.

Z izvedbo vprašalnika med uspešno delujočimi malimi podjetji smo poskušali izvedeti, katere so tiste vrline in pogoji, ki so potrebni na samozaposlitveni poti. Na tej podlagi smo oblikovali tudi seznam predlogov in napotkov za vse tiste, ki se odločajo za lastno karierno pot.

1.3 PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE

Predpostavke raziskave:

- predpostavljamo, da je samozaposlitev uspešen ukrep za zmanjševanje brezposelnosti,
- predpostavljamo, da kljub velikemu številu vladnih ukrepov še vedno niso izkoriščeni vsi potenciali za razmah števila samozaposlitev ter razmah podjetništva na sploh,
- predpostavljamo, da je sodobno razreševanje brezposelnosti - in s tem samozaposlitve - potrebno neprestano dopolnjevati, izboljševati in spodbujati,
- predpostavljamo, da je samozaposlitev ustrezna oblika zaposlitve tudi med mladimi,
- predpostavljamo, da so nam anketiranci podali realne odgovore oziroma podatke.

Omejitve raziskave:

- zaradi širine obravnavanega problema smo se v nalogi predvsem omejili na samozaposlitev v mikro podjetju s poudarkom na segmentu mladih,
- pri preučevanju konkretnega primera v praksi smo se omejili na uspešna mala podjetja iz lokalnega okolja,
- omejitev bi se lahko pojavila, če podjetniki zaradi občutljive teme ne bi bili pripravljeni sodelovati v anketi, vendar smo to omejitev uspešno odpravili,
- pri raziskovalnem delu smo se omejili na predloge za izboljšanje reševanja brezposelnosti in samozaposlovanja v Pomurju,
- trudili smo se pridobiti čim novejše podatke,
- drugih omejitev pri izdelavi diplomskega dela načeloma ni bilo.

1.4 METODE DELA

Metode raziskovanja, ki smo jih uporabili za pripravo diplomskega dela, so bile metoda deskripcije, to je proučevanje literature in drugih virov, ki so uporabljene pri teoretičnem delu. Pri tem smo povzeli strokovno literaturo več avtorjev.

Z uporabo deduktivne metode smo osnovna stališča najprej opredelili na splošno, nato pa smo nadaljevali z induktivno metodo, kjer je prikazanih več konkretnih primerov o brezposelnosti in s tem povezano samozaposlitvijo v Pomurju, prav tako pa smo izvedli tudi anketo med podjetniki. Nekatere podatke smo pridobili tudi z opazovanjem in spremljanjem aktualne dotične problematike.

Uporabljena je bila še kvalitativna metoda, saj smo na podlagi preučene literature in drugih virov ter informacij opredelili tudi svoja lastna stališča, prav tako izkušnje iz prakse in osebno mnenje s predlogi.

Za preverjanje hipotez smo uporabili podatke Statističnega urada Republike Slovenije (SURS), ki so dostopni na spletu (Podatkovni portal SI_STAT, Trg dela, Delovno aktivno prebivalstvo). Podatke smo uredili in opravili ustrezne enostavne statistične izračune glede na zastavljeno hipotezo. Rezultate smo prikazali tabelarično in grafično (v slikah).

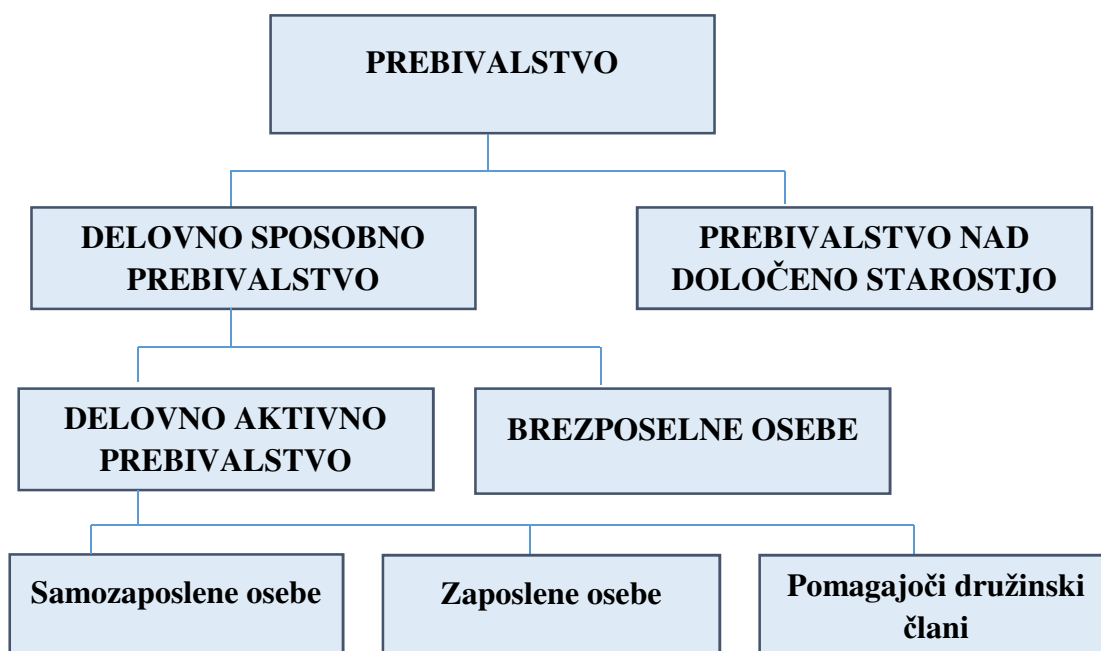
Pri interpretaciji empiričnega dela raziskave smo povzeli nekaj osnovnih podatkov in primerov drugih avtorjev ter vključili osebne izkušnje oziroma lastna opažanja in stališča, ki smo jih ugotovili med procesom dela ter po njegovem zaključku. Uporabili smo metodo kompilacije in metodo opazovanja. Empirični del naloge, ki temelji na spoznanjih teoretičnega dela, pa obsega metodo anketiranja med uspešnimi mikro podjetji iz lokalnega okolja. V nalogi smo se posvetili analizi problema, to je ugotavljanje problema samozaposlitve v Pomurju, njegovega upravljanja in razreševanja ter proces nastajanja oziroma širjenja sprememb, ki pozitivno vplivajo na razvoj tega področja. Kot nadgradnjo pri raziskovanju smo si pomagali še z različnimi dostopnimi viri, ki so prav tako večinoma primarni (npr. medmrežje, mediji, kontakt z različnimi institucijami...).

2 BREZPOSELNOST TER VLOGA IN POMEN SAMOZAPOŠLOVANJA

2.1 MERJENJE BREZPOSELNOSTI

Ker se ukvarjamo s problemom brezposelnosti oziroma zaposlovanja in samozaposlovanja v Sloveniji, še izraziteje pa v Pomurju, za lažje razumevanje in predstavljanje shematično prikazujemo strukturo prebivalstva glede na aktivnost, ki se nanaša na te pojme.

Da bi lahko merili brezposelnost, je potrebno sprva opredeliti kategorije, ki so pomembne za njeno merjenje oziroma opredeliti, kdo je brezposelna oseba. To lahko ponazorimo z naslednjo sliko strukture prebivalstva glede na aktivnost.

Slika 1: Struktura prebivalstva glede na aktivnost (Vir: Domadenik, 1994, stran 309)

Senjur (2001: 143) pravi, da nam struktura prebivalstva glede na aktivnost pove delež brezposelnih oseb v aktivnem prebivalstvu in predstavlja merilo uspeha makroekonomske politike.

Brezposelnost merimo na dva načina: po številu registrirano brezposelnih oseb (iz registrskih virov ZRSZ) in po mednarodnih primerljivih standardih (anketna brezposelnost). V tem delu bomo uporabljali podatke o registrirani brezposelnosti. Zakon o trga dela (2013) brezposelno osebo v 8. členu določa takole:

»(1) Za brezposelno osebo po tem zakonu se šteje iskalec zaposlitve, ki je zmožen za delo, prijavljen na zavodu, aktivno išče zaposlitev in je pripravljen sprejeti ustrezno oziroma primerno zaposlitev, ki mu jo ponudi zavod ali drug izvajalec storitve posredovanja zaposlitve ter:

- ni v delovnem razmerju;
- ni samozaposlen;
- ni poslovodna oseba v osebni družbi in enoosebni družbi z omejeno odgovornostjo ter zavodu;
- ni kmet;
- ni upokojenec;
- nima statusa dijaka, vajenca, študenta ali udeleženca izobraževanja odraslih, mlajšega od 26 let.

(2) Za brezposelno osebo po tem zakonu se štejejo tudi tujec z državljanstvom države, ki ni članica EU ali EGP ali Švicarske konfederacije in ima osebno delovno dovoljenje z veljavnostjo treh let ali za nedoločen čas, tujec z osebnim delovnim dovoljenjem, izdanim osebi z začasno zaščito oziroma prosilcu za mednarodno zaščito, ter tujec, ki na podlagi sklenjenega mednarodnega sporazuma ali ob upoštevanju načela vzajemnosti izpolnjuje pogoje za pridobitev pravice do denarnega nadomestila med brezposelnostjo, dokler prejema to nadomestilo.

(3) Ne glede na določbo prvega odstavka tega člena se za brezposelno osebo šteje tudi oseba, ki se izobražuje ob delu, na podlagi katerega je bila vključena v zavarovanje za primer brezposelnosti, če se prijavi na zavodu zaradi uveljavitve pravice iz zavarovanja in z namenom aktivno iskati drugo zaposlitev ob nadaljevanju izobraževanja. Za brezposelno osebo se takšna oseba šteje ves čas prejemanja denarnega nadomestila in po prenehanju prejemanja denarnega nadomestila, dokler izpolnjuje vse obveznosti brezposelnih oseb. Za brezposelno osebo se šteje tudi oseba, ki se je v izobraževanje vključila med ali po prenehanju prejemanja denarnega nadomestila za primer brezposelnosti, dokler aktivno išče zaposlitev in izpolnjuje ostale obveznosti brezposelnih oseb.

(4) Pogoji iz prvega odstavka tega člena morajo biti izpolnjeni ves čas vodenja osebe v evidenci brezposelnih oseb.«

Samozaposlovanje je v današnjem času postalo ena izmed najbolj obetajočih alternativ za zmanjševanje brezposelnosti. Program spodbujanja samozaposlovanja je ukrep politike zaposlovanja in razrešuje probleme brezposelne osebe, vodi v trajno zaposlitev in lahko tudi v odpiranje novih delovnih mest v okviru samozaposlitvenih enot. Vendar ima tak način zmanjševanja brezposelnosti tudi druge razsežnosti, ki so pomembne predvsem za posameznika. S samozaposlenostjo posameznik izgubi precej manj samostojnosti, kot tisti, ki se zaposli pri nekom drugem. Vsi ljudje imamo pravico delati tisto, kar si želimo. Posamezniki, ki lahko razvijajo samoiniciativo pri iskanju ustrezne zaposlitve, bodo optimalno izkoristili svoje sposobnosti.

Svetlik (1985: 173-174) definira samozaposlovanje takole: »Samozaposlovanje lahko opredelimo kot družbeno priznana in varovana oblika dela in proizvodnje, ki je vključena v sistem formalne ekonomije. V nasprotju z zaposlenostjo, kjer se delavci zaposlujejo pri določenih delodajalcih oziroma lastnikih proizvodnih sredstev, poteka samozaposlenost na sredstvih za proizvodnjo, ki so v individualni lasti vseh, ki sodelujejo v proizvodnji.«

Zakon o urejanju trga dela definira samozaposleno osebo v 5. členu takole: »... oseba, ki opravlja katero koli samostojno dejavnost, kot so samostojni podjetniki posamezniki po zakonu, ki ureja gospodarske družbe, osebe, ki z osebnim delom samostojno opravljajo umetniško ali katero drugo kulturno dejavnost, osebe, ki samostojno opravljajo dejavnost s področja zdravstva, socialne varnosti, znanosti ali zasebno veterinarsko dejavnost, osebe, ki opravljajo odvetniško ali notarsko dejavnost, osebe, ki opravljajo duhovniško oziroma drugo versko službo.«

2.2 POMEN SAMOZAPOSLOVANJA

Samozaposlovanje je vsekakor najstarejši način, s katerim posamezniki ponujajo in prodajajo svoje delo oziroma stvaritve. Samozaposlovanje nudi posameznikom in skupinam veliko večjo avtonomijo na področju dela in proizvodnje kot zaposlenost. Posamezniku nudi priložnost za uveljavitev, a hkrati zahteva od njega več tveganja in odgovornosti. Posamezniki, ki so zaposleni, so pogosto razbremenjeni tveganja in odgovornosti do te mere, da postanejo pasivni in imajo blokirane vse ustvarjalne potenciale.

Samozaposlovanje pomeni za posameznika več stvari: samoiniciativno iskanje zaposlitve kot posla, projekta ipd., samoorganizacijo dela, avtonomno ustvarjanje pogojev za delo, samoizobraževanje za delo in razvijanje delovnih sposobnosti.

Če se posameznik svobodno odloči za samozaposlovanje, ima ta odločitev ugoden psihološki vpliv na posameznikovo avtonomnost, biti sam svoj gospodar. V nasprotnem primeru pa predstavlja samozaposlovanje za posameznika bolj brezposelnost kot samozaposlenost.

Samozaposlovanje je eden od načinov za izpolnjevanje potreb po prestrukturiranju, zmanjševanju neposrednih ali posrednih stroškov dela in prožnejše upravljanje sredstev zaradi nepredvidenih gospodarskih okoliščin. V mnogih primerih izraža prosto izbiro posameznika, da bo delal samostojno kljub nižji ravni socialnega varstva v zameno za bolj neposreden nadzor nad pogoji zaposlovanja in plačilnimi pogoji. Delavec, ki je samozaposlen, je tako drobn producent, ki svoje blago oziroma storitve proda na trgu. Dohodek, ki ga dobi, porabi za svoje potrebe oziroma predvsem za svoj obstoj na trgu. Samozaposleni predstavljajo homogeno razredno kategorijo na podlagi zaposlitvenega statusa.

Samozaposleni niso nujno osebe s prirojenimi talenti. Posamezniki si večino lastnosti in sposobnosti lahko razvijejo in priučijo. Tukaj igra pomembno vlogo posameznikova samoiniciativnost in želja po znanju ter seveda močno podjetniško podporno okolje. Posameznik, ki živi v okolju, ki ga spodbuja in podpira, je vsekakor bolj uspešen. Pa ne le v samozaposlovanju.

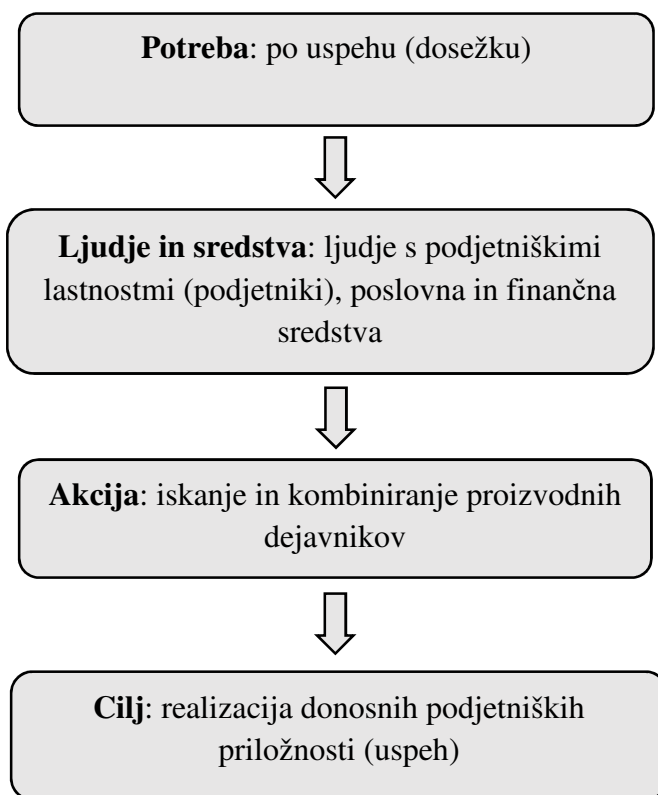
V zadnjem desetletju se je stanje spremenilo, superiornost mnogih velikih podjetij je izginila. Mala podjetja in samozaposlitev sta postajala vse pomembnejši del akademskega in političnega preučevanja in dialoga. Pokazalo se je, da mala podjetja pomenijo ekonomsko rast in lahko ustvarjajo več zaposlitev kot večja podjetja in korporacije.

3 MOTIVACIJA ZA SAMOZAPOSLITEV TER NJENE PREDNOSTI IN SLABOSTI

Kot navajata Plut in Plut (1995: 67) je motivacija proces, ki povzroča, da se ljudje vedejo in delujejo v določeni smeri. Motivirati pomeni vzpodbuditi ljudi z določenimi sredstvi in z namenom, da bodo učinkovito in na podlagi lastne odločitve opravili dane naloge. Sredstva so v takšnem primeru lahko različne nagrade, priznanja ali kakšne druge oblike stimulacije, ki delujejo v smeri pozitivnega motiviranja in zadovoljujejo osebne potrebe. Oblike negativnega vzpodbujanja so grožnje in kazni, ki pa osebo odvrčajo od ciljev in akcij.

Plut in Plut (1995: 68) menita, da je motivacija za podjetništvo kot »proces, ki povzroča, da se ljudje vedejo podjetniško. To pomeni, da s pomočjo vgrajene potrebe po uspehu (dosežku), podjetniški sposobnosti, znanja ter sredstev iščejo in kombinirajo proizvodne dejavnike tako, da realizirajo donosne podjetniške priložnosti ter s tem prispevajo k razvoju gospodarstva in družbe.«

Slika 2 prikazuje proces motivacije, ki sestoji iz identifikacije nezadovoljene potrebe, določitve cilja, ki zadovolji potrebo, ter opredelitve akcije in sredstev, s katerimi dosežemo cilj. Torej prikazuje vrstni red procesa motivacije, kar žene bodočega podjetnika k poslovanju.

Slika 2: Proces motivacije za podjetništvo (Vir: Plut in Plut (1995, stran 68))

Raziskave po Pšeničnyju (2000: 71) so pokazale, da imajo podjetniki poleg osnovnih motivov (potreba po uspehu, moči, uveljavitvi, priznanju) še druge motive za svoje podjetniško ravnanje, in sicer:

- podjetništvo kot način življenja,
- uživanje v poslu in delu,
- razumevanje drugih ljudi in njihovih potreb, motiviranje ljudi za doseganje ciljev,
- zgraditev organizacije, rast podjetja do pomembnosti v dejavnosti,
- želja po podjetniški žetvi.

3.1 MOTIVACIJA, VZROKI IN RAZLOGI ZA SAMOZAPOSLITEV

Motivacija

Kaj motivira ljudi, da se samozaposlijo? Kaj jih vodi na to in po tej poti? Po Belčiču (2002: 138) motivacija odgovarja na vprašanje kaj človek hoče (kaj si želi, k čemu teži, kakšna je njegova volja, hotenje, ambicija – in našli bi še nekaj sopomenk).

Človekova motivacija, da bo opravil neko aktivnost ali dejanje je po določeni teoriji odvisna od treh dejavnikov:

- pričakovanja, ali je to aktivnost zmožen opraviti,
- pričakovanja, kakšni bodo izidi ali rezultati te aktivnosti,
- kolikšna je zaželenost (vrednost ali valenca) teh izidov.

Motivacija je kot nekakšna gonilna sila, ki nas spodbuja, da ravnamo v skladu s svojimi cilji, željami in potrebami, kar je za podjetnika, zlasti samozaposlenega izredno pomembno, saj brez tega ne more biti uspešen.

Vzroki

V skladu z Antončič idr. (2002: 92-93) so vzroki, da se nek posameznik odloči in vstopi v samozaposlovanje, tako različni, kot so različni posamezniki. Najpogostejši razlog pa je navadno neodvisnost – ne delati za nekoga drugega. Želja biti sam svoj gospodar vodi posameznike v soočanje s številnimi tveganji: finančnimi, psihičnimi, družbenimi. Samozaposleni mora zaradi številnih delovnih ur, ki jih vlaga v podjetje, večkrat nehote zanemarjati svoje bližnje, svoj prosti čas in podobno.

Najpomembnejša dejavnika za ustanovitev podjetja sta nezadovoljstvo z delom v prejšnjem podjetju oziroma delodajalcu ter zaznava donosne priložnosti. Sledita vpliv družinske tradicije - in na koncu samozaposlovanje kot edini izhod v sili zaradi pomanjkanja drugih priložnosti za delo. Najpomembnejša motiva pa sta neodvisnost

in dosežki – želja po uporabi svojih zmožnosti. Sledi motiv služenja denarja, gradnja kariere in zagotavljanje varnosti.

Razlogi

Na odločitev posameznika, da se začne ukvarjati s podjetništvom, vpliva veliko dejavnikov: njegove osebnostne lastnosti, okolje, v katerem živi, poslovno okolje ter seveda ocenjena možnost uspeha. V literaturi je med najpomembnejšimi razlogi za samozaposlitev izpostavljena želja po neodvisnosti in postati sam svoj šef. Drug takšen razlog so finance. Torej potreba po denarju in finančni neodvisnosti. Med razloge za vstop na lastno podjetniško pot lahko štejemo tudi izgubo zaposlitve oziroma njeno zmanjšano varnost. Vsaka izguba zaposlitve namreč poleg osebne in čustvene prizadetosti vodi v zmanjšanje lastnih finančnih prihodkov. Za to, da posameznik odpre podjetje, morajo biti izpolnjeni določeni mejni pogoji. Odsotnost primerne zaposlitve to mejo v vsakem primeru zniža.

3.2 PREDNOSTI IN SLABOSTI SAMOZAPOŠLOVANJA

Vsaka vrsta zaposlitve, prav tako samozaposlitev, prinaša svoje prednosti in slabosti, prav tako pa priložnosti in nevarnosti. Ker podjetništvo ni tako enostavno, je potrebno poudariti tudi nekatere prednosti in slabosti, ki nam bodo pomagale pri naši odločitvi za samostojno podjetniško pot.

Prednosti samozaposlovanja

Samozaposleni imajo pred ostalimi zaposlenimi to prednost, da sami »krojijo« svojo usodo, opravljajo lahko delo, ki jih veseli, sami si določajo delovni čas, sami upravljajo s svojim denarjem, srečujejo se z različnimi položaji, izzivi, spoznavajo različne ljudi, lahko si ustvarijo lasten ugled – kot dobri podjetniki.

Med prednosti poleg omenjenih štejemo še zadovoljstvo pri samostojnem odločanju, ob finančnem uspehu določen ugled v okolju, zadovoljstvo ob ustvarjanju dela za druge, v podjetju lahko delamo skupaj z družinskimi člani; pomembno je tudi zadovoljstvo ob zavedanju, da izkoriščamo vso svojo ustvarjalnost in energijo (Ruzzier, 2008: 35).

Slabosti samozaposlovanja

Po Ruzzierju (2008: 35) med slabosti samozaposlovanja lahko navedemo nestalen in lahko tudi manjši dohodek, več ur dela, celoten posel podjetnika je lahko breme za celo družino, tveganje svojega premoženja, malo prostega časa, zaradi stresa in napora je ogroženo tudi zdravje. Poleg finančnega gre tu torej tudi za tveganje kariere, psihično, socialno in celo zdravstveno tveganje.

Slabosti samozaposlitve so še:

- visoka stopnja odgovornosti,

- opravljanje tudi tistih del, ki nam morda niso najbolj všeč, saj smo na začetku tako rekoč za vse zadolženi sami,
- potrebujemo finančno zaledje za prvih nekaj mesecev poslovanja.

4 MLADI NA TRGU DELOVNE SILE

Ko se govori o mladih in trgu delovne sile, se v literaturi uporablja izraz trg delovne sile mladih oziroma mladinski trg delovne sile, saj so mladi specifična skupina delovne sile s specifičnimi lastnostmi, ki se razlikujejo od ostalih skupin. Strokovnjaki vidijo mladinske trge delovne sile kot posebne segmente delovne sile. Prvi iskalci zaposlitve s pomanjkanjem delovnih izkušenj predstavljajo enega od dveh ranljivih skupin med iskalci zaposlitve. Drugo skupino predstavljajo starejši od petdeset let, ki po izgubi zaposlitve ponovno poskušajo vstopiti na trg dela.

4.1 PROBLEMATIKA MLADIH NA TRGU DELOVNE SILE IN MOŽNE REŠITVE

Problem vse težavnejšega prehoda slovenske mladine v zaposlitve je povezan z vse šibkejšo sposobnostjo slovenske države in njene ekonomije za učinkovito in uspešno integracijo vse bolj izobražene mladine v sfero dela. Potrebno pa je poudariti, da prepleteni problemi trga dela (brezposelnost, naporni prehod mladih v zaposlitve, nizka zaposljivost ranljivih skupin ipd.) niso samo slovenski problem, podobno je v vseh evropskih državah. Razlike med državami nastajajo zaradi različno razvitega poklicnega izobraževanja, od deleža splošnega šolstva v njem in tudi od institucionalne podpore in regulacij, ki spremljajo ta prehod. Mladi se soočajo s številnimi problemi tako pri vstopu na trg delovne sile kot na samem trgu. Poleg brezposelnosti se soočajo tudi z netipičnimi in negotovimi oblikami zaposlitev, ki niso dovolj plačane. Nizki prihodki pa marsikateremu mlademu ne omogočajo varnega in neodvisnega obstoja.

Mladi, ki vstopajo na trg delovne sile brez izobrazbe oziroma z nizko ali neustrezno izobrazbo, se pri iskanju zaposlitve spopadajo z veliko hujšimi težavami kot vrstniki s svežim znanjem in izobrazbo. Pridobljeno znanje je tako močna konkurenčna prednost ali pa velika konkurenčna pomanjkljivost, če posameznik tega znanja oziroma izobrazbe nima. Kljub vsemu pa se za zaposlitev danes borijo vsi, izobraženi in manj izobraženi.

Da je brezposelnost mladih problem, potrjujejo tudi podatki o stopnji registrirane brezposelnosti mladih. Izkazalo se je, da je brezposelnost v letu 2015 praviloma najbolj problematična za iskalce zaposlitve, ki šele vstopajo na trg dela in so večinoma mladi, na drugi strani za starejše, ki trg dela počasi zapuščajo.

V času finančne in gospodarske krize preteklih nekaj let je število delovno aktivnih mladih (po registrskih virih) upadlo za skoraj 35%. To zmanjšanje lahko delno pripišemo demografskim spremembam, v veliki meri pa je to posledica gospodarske krize ter pomanjkanja ustreznih delovnih mest, zlasti za terciarno izobražene mlade.

Poleg tega se mladi, ki šele vstopajo na trg dela, pogosto zaposlujejo prek fleksibilnih oblik zaposlovanja, v času krize pa so zaradi tega pogosto prvi, ki izgubijo zaposlitev.

Nekateri avtorji opozarjajo na konkurenco, ki jo predstavlja dijaško in študentsko delo za brezposelne posameznike in tudi iskalce prve zaposlitve. Študenti in dijaki opravljajo večino del s krajšim delovnim časom, ki se izvajajo v neobičajnih urah in so težavnejša. Poleg tega opravljajo tudi visoko specifična dela, ki zahtevajo specifična znanja. Delodajalci se z zaposlitvijo mladih preko študentskih servisov izognejo visokim stroškom delovne sile. Namesto, da bi študenta, ki je primeren za neko delovno mesto, zaposlili, si raje poiščejo novega, ki bo tudi pripravljen opravljati isto delo preko študentskega servisa. Država poskuša z zaostrovanjem zakonodaje o študentskem delu omejiti študentsko delo in pospeševati zaposlovanje rizičnih skupin na trgu delovne sile. Mladi pa kljub povedanemu niso homogena skupina. Nekatere skupine mladih so tako na nek način lahko tudi dvakrat v slabem položaju – zaradi svoje starosti in zaradi specifičnih lastnosti.

Ugotovimo lahko tudi, da velike razlike v poseljenosti posameznih krajev in ekonomski razvitosti ter oddaljenost posameznih manj razvitih območji vpliva na neenakost v možnostih prebivalcev posameznih delov regije. Mladi, ki prihajajo iz bolj oddaljenih in hribovitih območij, se soočajo z drugačnimi težavami oziroma ovirami kot mladi, ki živijo v mestih oziroma bolj gosto poseljenih in razvitih delih regije. Kljub vsemu se vsi borijo z brezposelnostjo in pomanjkanjem ustreznih delovnih mest. Strukturno neskladje na trgu delovne sile, ki je posledica razhajanja med poklici, za katere se mladi šolajo, na eni strani, in potrebami gospodarstva regije na drugi strani, predstavlja za prebivalce regije, predvsem za mlade, velik problem.

Zaradi neskladij prihaja do odlivov šolanih ljudi iz obrobni in manj razvitih regij v bolj razvita območja, mladi diplomanti velikokrat ostajajo v centrih oziroma mestih, kjer so se šolali (največkrat v Ljubljani in Mariboru). Ta pojav je značilen tudi za Pomursko regijo. Zaradi slabe razvitosti razvojno raziskovalnih dejavnosti ter določenih institucij v sami regiji, mladi odhajajo iz regije in iščejo boljše zaposlitev drugje. To velja predvsem za diplomante družboslovnih in humanističnih poklicev ter za diplomante, ki se želijo zaposliti v raziskovalni dejavnosti. Problem je pomanjkanje (novih) delovnih mest za mlad in izobražen kader (VI. in VII. stopnja izobrazbe). Mladi pa ne gredo le proti Ljubljani in Kopru, kjer je možnost zaposlitve večja. Tudi znotraj regije prihaja do številnih dnevnih migracij. Neskladja na trgu dela je možno odpraviti le dolgoročno.

Razne institucije in organizacije na državni in regionalni ravni že vrsto let poskušajo najti primerne in učinkovite rešitve, ki bi pripomogle k reševanju problemov mladih pri vključitvi na trg dela oziroma uspešno odpravile nastala neskladja. Po našem mnenju bi se morali predvsem delodajalci gospodarstva veliko bolj povezovati z izobraževalnimi institucijami z namenom prilagajanja izobraževalnih programov in programov usposabljanja novim potrebam gospodarstva. Pri mladih bi bilo potrebno spodbuditi zanimanje za šolanje za deficitarne poklice in jih že v osnovni šoli usmerjati v poklice in sistem izobraževanja, ki je primeren njihovim sposobnostim in

interesom. Zaradi premajhnega vpisa se namreč številni programi poklicnega izobraževanja ukinjajo (zidar, mizar, vrtnar, lesarski tehnik, itd.). Povečuje pa se vpis v gimnazije. Podjetniki bi morali večjo skrb posvetiti pridobivanju kadrov. V ta namen bi se morali bolj posluževati štipendiranja in nudenja praks ter izvajati večjo promocijo manjkajočih poklicev na šolah. Žal pa lahko ugotovimo, da se v praksi le redko katero podjetje zaveda pomena in vrednosti znanja ter dejstva, da je največji oziroma največ vreden kapital v podjetju prav človeški kapital.

Za dobro in učinkovito komunikacijo pa bi bilo potrebno tudi mladim omogočiti različne možnosti za predstavitev delodajalcem preko različnih sejmov, forumov, konferenc, kjer se mladi lahko srečajo z delodajalci, se jim predstavijo in navežejo kontakt z njimi.

V opisane procese bi se morale aktivno vključiti tudi občine in razne lokalne in regionalne agencije, ki bi pripravile in financirale projekte za razmah malega gospodarstva in gospodarstva nasploh ter podprla projekte za pridobivanje novih delovnih mest. Ugotovljeno velja tudi za Pomursko regijo, kjer je po našem mnenju prav za razmah malega gospodarstva še precej neizkoriščenih potencialov, tu mislimo predvsem na segment turizma in ostalih storitvenih dejavnosti.

4.2 IZOBRAŽENOST MLADIH BREZPOSELNIH IN NJIHOVA PRIHODNOST

Na izobraževanje se pogosto gleda kot na socialno aktivnost, in ne kot na stvar konkurenčnosti - ali še manj kot način za zmanjševanje neenakosti. V globalizaciji neizobraženi izgubljajo, medtem ko izobraženi dobivajo. Izobrazba ni le instrument odpravljanja revščine, pač pa njeni sinergični učinki vplivajo tudi na rast produktivnosti in dvig zavesti o razvojnih problemih, kot je skrb za okolje ipd. Žal pa izobrazba ne zagotavlja vedno tudi zaposlitev. Pri tem je dobro poznati vzroke in dejavnike konkurenčnosti. Kajti dobro je vedeti, kako s krepitvijo znanja oziroma izobraževanja in vlaganjem v znanost okrepiti konkurenčnost ljudi in podjetij in kako naj izobraževanje postane konkurenčnejše. Več znanja gotovo lahko krepiti konkurenčnost, višja konkurenčnost pa lahko pomembno vpliva na konkurenčnost izobraževanja, saj lahko pripomore k rasti, bogastvu, kar pa omogoča večje vlaganje v izobraževanje in znanost (Ignjatovič in drugi, 2007: 214-215).

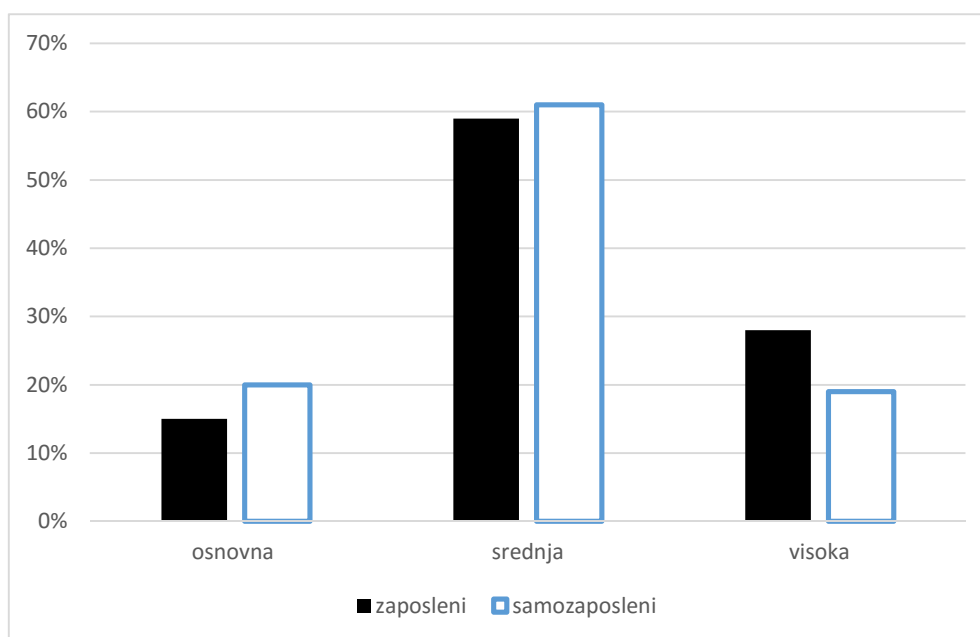
Trbanc in Verša (2002:,338) trdita, da mladi že med šolanjem prehajajo na trg delovne sile in iz njega v opravljanje občasnih honorarnih, počitniških in sezonskih del. Govori se o posebnem segmentu mladinskega trga dela, ki zajema dijaško in študentsko delo. V tem času mladi pridobijo veliko delovnih izkušenj, ki jim jih študij oziroma šolanje ne more nuditi. To pa še ne pomeni, da jim je prehod na trg delovne sile olajšan, saj se mladi pri vstopu nanj soočajo s številnimi ovirami:

- veliki pritoki mladih iskalcev zaposlitve v določenih obdobjih,
- struktura delovnih mest na lokalnih in regionalnih trgih,
- obseg netipičnih oblik zaposlitve,

- relativna zaprtost oziroma odprtost zaposlovanja v določenih obdobjih,
- odnos delodajalcev do zaposlovanja mladih, ipd.

Za Slovenijo sta v primerjavi z drugimi državami EU značilni nadpovprečno visoka vključenost mladih v visokošolsko izobraževanje in velik delež mladih, ki združujejo izobraževanje in delovno aktivnost. Slovenija tako že vrsto let izstopa po deležu začasnih zaposlitev med mladimi, ki je največji v EU.

V vidika izobrazbe in samozaposlitve smo na spletni strani Statističnega urada Republike Slovenije zasledili zanimivo primerjavo izobrazbene strukture med zaposlenimi in samozaposlenimi.

*Slika 3: Izobrazbena struktura glede na status zaposlitve, 2010
(Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2015)*

Iz slike 3 lahko razberemo, da tako v skupini oseb z osnovno izobrazbo kot v skupini oseb s srednjo izobrazbo delež samozaposlitev presega delež rednih zaposlitev, medtem ko je to pri osebah z visoko izobrazbo ta delež občutno manjši. Smatramo, da je verjetni razlog za takšen rezultat v naravi dela, ki jih opravljajo osebe z visoko izobrazbo, saj ponujajo takšna delovna mesta velikokrat le srednja in velika podjetja, inštitucije, povezane z razvojno-raziskovalnimi dejavnostmi, mnoga delovna mesta v javnem sektorju (zdravstvo, šolstvo ipd.). Ta podatek nas nadalje napeljuje na razmišljanje o tem, da lahko osebam z nižjimi stopnjami izobrazbe, ki pa se očitno bolj številčno odločajo za samozaposlitev, primanjkuje splošnega znanja iz poslovnih in ekonomskih ved, ki so pomembna za uspešno opravljanje in upravljanje dejavnosti pri samozaposlitvi. To pomeni, da bi bilo po našem mnenju koristno in učinkovito tudi institucionalno nuditi razne administrativno-poslovne storitve takšnim osebam, in sicer pri samem ustanavljanju, kot pri kasnejšem delovanju njihovih podjetij. To tematiko bomo obravnavali tudi v kasnejših poglavjih.

V nadaljevanju si oglejmo podatke o registriranih brezposelnih osebah po ravni izobrazbe za mesec januar 2016, za Slovenijo.

RAVNI IZOBRAZBE	JANUAR 2016
1+2 - osnovna šola ali manj	34.627
3+4 - nižje, srednje poklicna izobrazba	32.154
5 - srednje, tehniško, strokovno, splošna izobrazba	31.829
6+7+8 - visokošolsko izobrazba I., II., III. stopnje	19.555
SKUPAJ	118.165

*Tabela 1: Registrirane brezposelne osebe po ravni izobrazbe, januar 2016
(Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2016)*

Z vidika prihodnjih trendov in načrtovanih aktivnosti lahko iz poročila Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje (ZRSZ) in Urada RS za makroekonomske analize in razvoj povzamemo, da se za naslednji dve leti napoveduje okrevanje na trgu dela, kar naj bi bila posledica večje gospodarske aktivnosti. Na trg dela bodo poleg tega vplivali tudi demografski dejavniki, zaradi katerih se bo pospešilo zmanjševanje števila delovno sposobnega prebivalstva. Za leto 2016 napovedujeta omenjeni instituciji povečanje zaposlenosti za 1,1% in za leto 2017 za 0,9%. Ohranjalo naj bi se relativno visoko število zaposlenih preko agencij za posredovanje dela, saj bodo podjetja s pomočjo fleksibilnih oblik zaposlovanja želela ohraniti svojo konkurenčnost. Kljub temu bo brezposelnost ostala relativno visoka, se bo pa zniževala zaradi okrepljenega zaposlovanja in manjšega števila oseb, ki zaposlitev izgubijo iz poslovnih razlogov ali stečajev, kot tudi zaradi manjših generacij, ki bodo vstopale na trg dela.

Na tem mestu bi izpostavili še enega izmed mnogih projektov ZRSZ v okviru Operativnega programa za izvajanje Evropske kohezijske politike za obdobje 2014 do 2020, ki se dotika mladih na trgu dela. Namen projekta, ki traja od 1.12.2015 do 30.11.2022, je doseganje hitrejše in učinkovitejše aktivacije mladih po prijavi v evidenco brezposelnih oseb ter k rešitvam usmerjeno svetovanje. Z zaposlitvijo in usposabljanjem svetovalcev za mlade bo ZRSZ prispeval k opolnomočenju mladih za vodenje lastne kariere.

Cilji projekta so naslednji:

- zagotavljanje kvalitetne storitve ZRSZ in podpora učinkoviti in hitri aktivaciji mladih po prehodu v brezposelnost,
- povečanje usposobljenosti svetovalcev za delo z mladimi,
- razvoj in uporaba bolj inovativnih pristopov k reševanju problema brezposelnosti mladih (npr. z uporabo modernejših kanalov komuniciranja, z uporabo razvitih pripomočkov za vodenje kariere, s

poglobljenim kariernim svetovanjem, z individualiziranimi in potrebam trga dela prilagojenimi ukrepi in storitvami, z omogočanjem neposrednih stikov z delodajalci, s sodelovanjem z nevladnimi organizacijami ter drugimi pobudami v lokalnem okolju ipd.).

5 SPODBUJANJE SAMOZAPOSLOVANJA IN PODJETNIŠKO OKOLJE

Spodbujanje samozaposlovanja je namenjeno uresničitvi podjetniške ideje in ustvarjanju delovnih mest v mikro podjetjih, kot jih določa Zakon o gospodarskih družbah (ZGD), in spodbujanju opravljanja katerekoli samostojne dejavnosti. Izvaja se kot pomoč pri samozaposlitvi in subvencioniranje samozaposlitve. V spodbujanje samozaposlovanja se vključujejo brezposelne osebe in iskalci zaposlitve, katerih zaposlitev je ogrožena, za samozaposlitev se dandanes odloča tudi veliko mladih.

5.1 OBLIKE SPODBUJANJA SAMOZAPOSLOVANJA

Po Adamu (2001: 128) mora država igrati pomembno vlogo pri zagotavljanju osnovnih pogojev stabilnosti in predvidljivosti okolja za podjetniško udejstvovanje. Vzpostaviti je potrebno obstojno podporno okolje institucij za financiranje ekonomske dejavnosti. Pomembna pa je tudi sama učinkovitost države, ki se kaže: v učinkoviti ekonomski politiki, oblikovanju pravnega okvira, ki podpira kompetitivnost, sposobnosti prilagajanja države na ekonomske izzive, učinkovitosti birokracije in aktivnosti parlamenta.

Pospeševanje podjetništva je opredeljeno kot razvoj podjetniške kulture, poenostavitev administrativnih postopkov, pospeševanje samozaposlovanja in razvoja malih in srednjih podjetij, razvoj novih zaposlitvenih možnosti v okviru lokalnih iniciativ in zmanjševanje davčnih obremenitev.

Kot navaja Mežnar (2000: 160) Zakon o zaposlovanju določa tudi ukrepe aktivne politike zaposlovanja (APZ). Pri tem je dejavnost države usmerjena predvsem v subvencioniranje zaposlovanja in v mobilizacijo brezposelnih oseb, da se z usposabljanjem, izobraževanjem in razvijanjem novega znanja prilagodijo kadrovskim zahtevam in potrebam tehnološkega razvoja ter da se z rehabilitacijo in drugimi programi prekine obdobje neaktivnosti in odvisnosti od denarne pomoči. Strokovne naloge v zvezi z izvajanjem ukrepov APZ opravlja ZRSZ, denar zanje pa se zagotavlja z republiškim proračunom. S spremembo predpisov zdaj to področje ureja Zakon o urejanju trga dela (2013).

Država ima nadalje tudi interes, da promovira samozaposlovanje kot način zmanjševanja brezposelnosti. Direktni učinek tega je namreč brisanje brezposelnih oseb iz uradnih registrov. Indirektni učinek pa so morebitna nova delovna mesta, ki jih ustvarijo podjetniki. Raziskave kažejo, da so podjetniki, ki prejmejo finančno podporo, manj uspešni od tistih, ki sami postavijo svoj posel. Kljub temu pa se pojavlja kar nekaj argumentov v prid takim programom, ki spodbujajo samozaposlovanje. Čeprav posameznikov posel ne uspe, so finančne izgube za državo minimalne, saj bi se sredstva, vložena v posel, drugače porabila kot finančna podpora za nezaposlene.

Zato lahko tako na evropski kot nacionalni oziroma regionalni ravni najdemo prenekatero strateško usmeritve in konkretne akcijske načrte, ki se ukvarjajo s politiko zaposlovanja in tudi samozaposlitve. Izpostavili bi le nekatere. Strategija »Evropa 2020« vsebuje sedem t.i. paradnih usmeritvenih konjev, ki so: inovativnost, digitalna ekonomija, zaposlovanje, mladi, industrijska politika, zmanjševanje revščine in učinkovita raba energije. Državam članicam nalaga, da umaknejo ukrepe, ki odvrtaajo od samozaposlovanja, hkrati pa jim priporoča, da ne spodbujajo nenamernega samozaposlovanja. Prav tako spodbuja samozaposlovanje in podjetništvo v smislu dostopa do izobraževalnega sistema in programov izmenjav za krepitev podjetništva in inovativnosti med mladimi. Na prehodu v novo finančno perspektivo kohezijske politike za obdobje 2014–2020 se je Slovenija pogajala z Evropsko komisijo o vsebini in obsegu sofinanciranja instrumentov, namenjenih spodbujanju podjetništva. Poleg tega Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti sodeluje z drugimi resorji pri nadaljnji izgradnji podpornega okolja mikro podjetjem, saj je trg dela zgolj en vidik spodbujanja podjetništva v gospodarstvu.

(Vir: *Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje*)

ZRSZ je subvencije kot ukrep spodbujanja samozaposlovanja začel izvajati že leta 1991, v naši nalogi pa se bomo osredotočili na predstavitev ukrepov, ki so se izvajali pred nekaj leti oz. na aktualno dogajanje na tem področju.

Raznolikost in številčnost ukrepov APZ dobro prikazuje tabela s podatki iz leta 2015, ki poleg opisa aktivnosti vsebuje tudi številčne podatke glede vključenih oseb v posamezne programe.

UKREP/AKTIVNOST/PODAKTIVNOST	Kat.	SKUPAJ	moški	ženske
SKUPAJ APZ		22.960	9.514	13.446
UKREP 1: USPOSABLJANJE IN IZOBRAŽEVANJE				
1.1.1.1. NPK- Priprave na potrjevanje	2012	932	487	445
1.1.1.2. NPK Potrjevanje	2012	17	7	10
1.1.1.2. NPK Potrjevanje	2015	1.321	637	684
1.1.2.1. Institucionalno usposabljanje	2012	5.636	2.108	3.528
1.1.2.2. Vključitev brezposelnih oseb v podporne in razvojne programe	2015	1.018	599	419
1.1.2.3. Iz faksa takoj praksa	2015	765	322	443
1.1.2.4. Za Pokolpje - aktivno in dejavno	2012	420	182	238
1.1.2.6. PUM Projektno učenje za mlade 2013-2015	2012	153	97	56
1.1.4.1. Delovni preizkus	2015	945	441	504
1.1.4.2. Usposabljanje na delovnem mestu	2015	4.289	1.700	2.589
1.1.4.5. Delovni preizkus	2012	179	93	86
1.2.1.1. Programi formalnega izobraževanja	2015	274	152	122
1.2.1.3. Programi formalnega izobraževanja 2014/2015	2012	71	24	47
UKREP 3: SPODBUDE ZA ZAPOSILITEV				
3.1.1.1. Prvi izziv 2015	2012	39	17	22
3.1.2.2. Zaposli.me 6/2014	2012	1	1	-
3.2.1.1. Povračilo prispevkov na podlagi ZRPPR1015	2015	21	10	11
3.2.1.2. Povračilo prispevkov na podlagi ZRPPR1015	2012	7	5	2

3.2.1.2. Povračilo prispevkov na podlagi ZSRR-2	2015	129	82	47
3.2.1.3. Povračilo prispevkov - Program Pokolpje 2016	2012	3	3	-
3.2.1.4. Povračilo prispevkov - Maribor s širšo okolico	2012	3	-	3
UKREP 4: KREIRANJE NOVIH DELOVNIH MEST				
4.1.1.1. Javna dela	2012	6.258	2.260	3.998
4.1.1.2. Javna dela "Pomoč pri migracijskih tokovih"	2015	269	103	166
4.1.1.3. Javna dela Pomoč v primeru elementarnih nesreč	2012	210	184	26

Tabela 2: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrep APZ, januar-december 2015

(Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2016)

Če pogledamo prikazane podatke, lahko ugotovimo, da je največ oseb bilo v letu 2015 vključenih preko programa usposabljanja in izobraževanja v projekt usposabljanja na delovnem mestu, ter nadalje v programe nacionalnih poklicnih kvalifikacij (NPK) Potrjevanje v okviru ukrepa usposabljanja in izobraževanja, nekoliko manj pa v program vključitve brezposelnih oseb v podporne in razvojne programe. Najmanj oseb je bilo vključenih preko ukrepa spodbude za zaposlitev v program Povračilo prispevkov na podlagi ZRPPR1015.

V letu 2015 je bil ukrep 5, ki je zajemal subvencije za samozaposlovanje, ukinjen.

V letu 2015 je bilo na voljo za spodbujanje samozaposlovanja 660 tisoč evrov, kar je bilo namenjeno predvsem brezposelnim s podjetniško idejo, vendar pa tukaj ni šlo za subvencije kot v minulih letih, temveč so izvajali za mlade program »Podjetno v svet podjetništva«, v okviru katerega so se mladi najprej zaposlili za določen čas prek razvojnih agencij, v tem obdobju pa so lahko razvijali svojo podjetniško idejo in se usposabljali. Za podjetniške ideje bosta skrbela tako ministrstvo za delo kot gospodarsko ministrstvo.

Zato novi program usposabljanja brezposelnih predvideva tudi različne oblike podpore pri ustanavljanju podjetij - denimo finančne podpore v obliki nepovratnih ali povratnih sredstev, olajšav, tehnične podpore v obliki storitev in kompetenc. Program se izvaja na regionalnih agencijah, s čimer želijo regijam omogočiti, da pospešijo nastajanje novih podjetij in v domačem okolju zadržijo mladi kader in ideje.

Pripravljen pa je tudi program za pridobivanje prvih delovnih izkušenj mladih. Program je namenjen povezovanju izobraževanja in potreb trga dela, s spodbujanjem pridobivanja prvih delovnih izkušenj terciarno izobraženih mladih z izpopolnjevanjem za konkretno delovno mesto. V program bo vključenih okoli 800 mladih brezposelnih za leto dni.

Ukrepi APZ do leta 2015 so se izvajali z namenom:

- hitrejše aktivacije brezposelnih, predvsem mladih in starejših,
- odprave strukturnih neskladij na trgu dela na področju potrebnih znanj in veščin za zasedanje razpoložljivih delovnih mest,
- izboljšanja konkurenčnosti gospodarstva z vlaganji v zaposlene ter

- delovne in socialne vključenosti ranljivih skupin na trgu dela in dolgotrajno brezposelnih.

ZRSZ je za leto 2016 skupaj z delodajalci in izvajalci oblikoval nove programe izobraževanj oziroma usposabljanj glede na potrebe delodajalcev ter nadaljeval in izboljševal spremljanje izvedbe programov, z namenom dviga kvalitete storitev. Pri tem bo sodeloval z združenji delodajalcev ter drugimi strokovnimi organizacijami, ki pokrivajo področje usposabljanja ter pridobivanja kompetenc in znanj. V programe bo napotoval osebe, s katerimi je bila med svetovalnim procesom dogovorjena smiselnost vključitve, tako z vidika objektivnih potreb kot tudi realnih možnosti za uspešen zaključek programa ter zaposlitev. Nadaljeval pa bo tudi z izboljšavami tehnične podpore in optimizacijo administrativnih postopkov.

Velik poudarek v letu 2016 je promocija vseh aktivnosti za dolgotrajno brezposelne in druge ranljive ciljne skupine v medijih, na regijskih posvetih po Območnih službah in na nacionalni ravni, med najširšo javnostjo, delodajalcih in združenjih delodajalcev.

V letu 2016 bo, glede na preteklo leto, ZRSZ predvidoma razpolagal z večjim obsegom sredstev za izvedbo APZ, zaradi česar bo v programe vključil večje število brezposelnih oseb ter iskalcev zaposlitve. V danih finančnih okvirih bo zagotovil kontinuirano izvajanje programov, financiranih s strani Integralnega proračuna. (*Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2016*)

V Smernicah za izvajanje ukrepov APZ za obdobje 2016-2020 so določene prednostne usmeritve:

- zmanjšanje števila dolgotrajno brezposelnih med vsemi brezposelnimi, in sicer s spodbujanjem in motiviranjem te skupine oseb k aktivnosti in čim prejšnji vključitvi na trg dela,
- okrepitevijo in ciljno usmerjenimi ukrepi za aktivacijo ostalih najbolj ranljivih skupin brezposelnih na trgu dela zvišati zaposljivost in zaposlenost, predvsem mladih, starejših ter nizko izobraženih,
- z namenom odprave strukturne brezposelnosti okrepiti ukrepe usposabljanja in izobraževanja aktivnega prebivalstva (brezposelni, zaposleni in drugi iskalci zaposlitve) ter jim zagotoviti kompetence, znanja in spretnosti glede na potrebe trga dela.

Na trgu dela se izvajajo tudi drugi ukrepi APZ, kot npr. t.i. kompetenčni centri za razvoj kadrov, ki se izvajajo v primeru pomanjkanja znanj, veščin in sposobnosti znotraj določene dejavnosti, njihova podlaga pa je sodelovanje med podjetji in drugimi organizacijami. Drugi podoben ukrep je namenjen razvoju in promociji storitev in pripomočkov vseživljenjske karijerne orientacije, ki je namenjen tudi okrepitvi lastne angažiranosti pri reševanju lastnega problema brezposelnosti. Poznamo pa še ukrepe, ki so namenjeni tako krepitevi tržne dejavnosti kot usposabljanju oseb in ustvarjanju novih delovnih mest. Usposabljujejo pa tudi visoko izobražene mlade brezposelne za zaposlitev ali samozaposlitev.

Za novost v letu 2015 je veljala tudi uvedba delne oprostitve plačila prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje ob prvi prijavi v Poslovni register Slovenije (PRS). Vendar pa do delne oprostitve plačila prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje pride samo takrat, ko sta izpolnjena naslednja dva pogoja: če gre za prvi vpis v PRS (torej oseba še ni imela odprtega podjetja v preteklosti) in če gre za samozaposleno osebo. Ta podjetniška spodbuda pa ne velja za dopolnilno dejavnost, t.i. popoldanski s.p., saj se pri slednji plačujejo pavšalni prispevki.

(Vir: Zavod mladi podjetnik)

Tudi Pomurci so bili vključeni v programe APZ, kot npr. v program institucionalnega usposabljanja, pripravo za potrjevanje NPK, usposabljanje na delovnem mestu 2009/2011, znanje uresničuje sanje, subvencije za samozaposlitev 2010-2013, subvencije za zaposlitev težje zaposljivih brezposelnih oseb - Zaposli.me, izpostaviti velja tudi izredno uspešen instrument usposabljanja na delovnem mestu.

(Vir: Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo)

5.2 IZVEDBA SAMOZAPOSLITVE

Ustanovitev podjetja ali gospodarske družbe v Sloveniji določa ZGD. K ustanovitvi lastnega podjetja nas lahko nekaj močno žene (na primer uresničitev lastne ideje) ali pa se za to odločimo iz nuje (na primer nepričakovana izguba službe). V prvem primeru imamo mnogo večjo verjetnost za dolgoročni uspeh.

Preden začnemo ustanavljati podjetje, navajata Plut in Plut (1995: 128), moramo vedeti, koliko finančnih sredstev potrebujemo, kdaj in za kakšne namene. Vrsta in obseg finančnih sredstev sta odvisna od načrtovanega obsega poslovanja, ki ga moramo opredeliti v poslovnem načrtu.

Ruzzier idr. (2008: 36) meni, da igra ključno vlogo pri ustanavljanju novega podjetja poznavanje principov trženja. Prav ta znanja velikokrat manjkajo bodočim podjetnikom. Običajno imajo dobro poslovno zamisel, vendar jim je težko iz tega pripraviti podjetniško priložnost. Poleg dovolj velikega trga moramo namreč imeti tudi določeno raven trženjskega znanja za določitev najboljših kombinacij izdelka/storitve, cene, distribucije in promocije, ki so potrebne za uspešno predstavitev izdelka oziroma storitve na trgu.

Na žalost so podjetja, ki so bila ustanovljena kot alternativa brezposelnosti, imela visoko raven neuspeha, ki je nastal pogosto zaradi pomanjkanja začetne motivacije. Nekateri samozaposleni občasno naletijo na težave zaradi spremembe načina dela in zaradi visokih pričakovanj.

Najboljši motivi za ustanovitev lastnega podjetja so:

Podjetniški dar

Če že od majhnega razmišljamo o tem, da bi ustvarili podjetje, bomo ne glede na ceno svojo željo po ustvarjanju po vsej verjetnosti slej ko prej uresničili.

Izkoriščanje priložnosti

Če smo zaznali odlično priložnost z velikim potencialom, se moramo le še odločiti, da to priložnost tudi izkoristimo.

Izkoriščanje osebnega dosežka

Če smo v neki dejavnosti zelo uspešni, se lahko s podjetništvom še bolj dokažemo sebi in drugim.

Neupoštevanje dobrih idej v trenutni službi

Mogoče v prejšnji službi naše ideje nadrejeni niso razumeli ali je niso upoštevali. Rešitev je lahko v ustanovitvi lastnega podjetja z enako dejavnostjo, a našimi podjetniškimi idejami.

Samouresničevanje

Če bi radi delali stvari, ki nas veselijo, na način, ki nam najbolj ustreza - na tak način bomo hitreje prišli do uresničitve samega sebe.

Uresničitev lastne ideje

V kolikor imamo dobro in inovativno idejo, ki bi lahko uspela na trgu dela, jo poskušajmo uresničiti.

Manj primerni motivi za ustanovitev lastnega podjetja so:

Daljša brezposelnost

Smo že dalj časa brezposelni in smo pomislili na ustanovitev lastnega podjetja le zato, da se rešimo trenutne situacije?

Nezadovoljstvo v prejšnji službi

Smo bili v prejšnji službi nezadovoljni, boljše priložnosti pa ne najdemo?

Nenadna izguba službe

Smo nenadoma ostali brez zaposlitve in se čez noč odločili za ustanovitev lastnega podjetja?

Iskanje dobičkonosne dejavnosti brez jasne vizije o lastnem podjetju

Nas privlači možnost velikega zaslužka, nimamo pa še jasne vizije o ustanovitvi lastnega podjetja?

Preden se lotimo ustanavljanja lastnega podjetja, moramo temeljito razmisliti, zakaj se želimo podati na podjetniško pot in ne sprejemati nepremišljenih ali hitrih odločitev. Statistika namreč kaže, da devet podjetij od desetih v petih letih propade. Zelo pomembno je torej, da podjetniki svoje delo opravljajo z resničnim veseljem, ne zaradi denarja ali slave, ampak zato, ker ga imajo resnično radi.

(Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2015)

Pri ustanavljanju podjetja kot pri samozaposlovanju je izredno pomembno, kakšen tip človeka smo. Ali drugače: imeti moramo določene pozitivne osebnostne lastnosti in značilnosti, ki prispevajo k uspešnemu in učinkovitemu dolgoročnemu poslovanju.

PODJETNIKOVE OSEBNOSTNE LASTNOSTI

- Želja po uspehu
- Predanost in zaupanje v idejo
- Inicijativnost in odgovornost
- Vztrajnost
- Sposobnost učenja na napakah
- Obsedenost s priložnostjo
- Prilagodljivost (obvladovanje sprememb)
- Preračunljivo obvladovanja tveganja
- Energičnost in dinamičnost
- Kreativnost in inovativnost
- Jasna vizija
- Samozaupanje in optimizem
- Samostojnost in neodvisnost

Tabela 3: Podjetnikove osebnostne lastnosti
(Vir: Konfederacija sindikatov javnega sektorja Slovenije)

Uspešnost samozaposlitve je odvisna še od številnih notranjih in zunanjih dejavnikov, med katerimi bi izpostavili posameznikovo znanje, iznajdljivost, delavnost, nagnjenost k tveganjem na eni, ter dobro razvito podjetniško okolje, podporo družine in razvitost podjetniške kulture na drugi strani.

Podjetnik je torej uspešen, če so njegove osebnostne lastnosti kombinirane. Predvsem mora imeti veliko znanja, izkušenj, seveda tudi sposobnosti in motivacije. Vse to pripelje do uspešnega rezultata. Večina podjetnikov svojo samostojno pot začne šele kasneje, ko ima že določene izkušnje.

Prav tako pa je zelo pomembno načrtovanje spodbujanja uspešnosti posameznikov. Kajti načrti spodbujanja uspešnega dela posameznikov so zelo razširjena oblika in imajo lahko dramatičen vpliv na uspešnost organizacije. Načrti morajo biti pazljivo izdelani, če se želi doseči udeležanje njihovega vpliva na delovna mesta. Kot pri vseh načrtih so tudi tu prisotne prednosti in slabosti, ki jih prikazujemo v tabeli 4. (Vukovič in Miglič, 2006: 174).

Prednosti in slabosti načrtovanja spodbujanja uspešnosti posameznikov	
<p>Prednosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • predvideti je treba jasno povezavo med plačilom posameznika in njegovim prispevkom • aktivno razlikovanje in favoriziranje zelo uspešnih delavcev • pomemben vpliv na ključne pokazatelje uspešnega dela naj imajo produktivnost, kakovost in prodaja • vsi stroški kompenzacije so povezani s cilji organizacije 	<p>Slabosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • spodbuja individualnost in neproduktivno tekmovanje • zahteva razumljiv in kredibilen sistem merjenja uspešnega dela posameznika: če ga ni, ga je zelo težko izdelati in vpeljati ob velikih stroških • včasih se lahko doseže največje plačilo za uspešno delo, ki je lahko doseženo brez načrta spodbujanja uspešnosti in kriterijev • kadar so prizadevanja posameznega delavca nadomestilo za slabo delo drugega, organizacija od tega nima nič

*Tabela 4: Prednosti in slabosti načrtovanja spodbujanja uspešnosti posameznikov
(Vir: Vukovič in Miglič 2006: 174)*

Pomembne so vse izkušnje, vsi kontakti, ki jih je podjetnik navezal v svoji karieri, a tudi vse znanje, ki si ga je pridobil. Čim več ga je, več je možnosti za uspeh. Kdor je že sodeloval pri uspehu nekoga drugega, ima precej možnosti, da uspe tudi sam.

Pri izvedbi samozaposlitve oziroma ustanavljanja podjetja je priporočljivo upoštevati še naslednje vidike, na podlagi katerih lažje in bolje dosežemo poslovne cilje.

Poslovna ideja

Vsak človek ima ideje in zamisli, vendar ni vsak sposoben v ideji prepoznati poslovne priložnosti. Navadno so najboljše ideje tiste, ki rešujejo konkretne probleme in ljudem ponujajo, kar potrebujejo. Najboljše ideje navadno izhajajo iz lastnih problemov, hobijev in področij zanimanja. Čeprav je poslovna ideja pomembna, je potrebnih še veliko drugih stvari. Bistveno bolj kakor sama ideja je pomembna tudi realizacija, sploh če ne gre za zaščiteno visoko tehnološko idejo, ki temelji na znanju z visoko dodano vrednostjo. Poleg ideje je treba razviti veščine, ki pomagajo pri prebijanju skozi velikokrat neprijazen poslovni svet. Zaželeni so odločnost, pogum, trda koža ter zaupanje vase.

Poslovni načrt

Vsaka izvorna podjetniška ideja, ki se nam rodi, ni nujno tudi zelo dobra poslovna priložnost. S poslovnim načrtom razvijemo svojo idejo v poslovno priložnost. Poslovni načrt pripravimo tako, da se vživimo v poslovanje svojega podjetja za

nadaljnjih 3 do 5 let. Upoštevati moramo vizijo in poslanstvo podjetja, analizo trga kupcev in konkurence, načrt trženja, zaščito ideje idr..

Tim ljudi

V podjetništvu bomo težko uspeli sami, potrebovali bomo navdušene ljudi, s katerimi bomo skupaj uresničevali našo idejo. Priporočljivo je, da objektivno ocenimo svoje prednosti in pomanjkljivosti ter poiščemo tiste člane tima, ki bodo nadomestili naše šibkosti. Pri oblikovanju podjetniškega tima nam bo zelo pomagala dobro razvita socialna mreža.

Kapital

Podjetje potrebuje kapital za realizacijo ideje, ustanovitev, rast in razvoj podjetja. Na voljo nam je več vrst finančnih pomoči. Poleg lastnih virov moramo znati kombinirati še druge vire financiranja, ki so nam na voljo. Spremljati moramo aktualne informacije in razpise, da se bomo pravočasno vključili v določen program in tako prišli do finančne pomoči. Leta 2009 je Evropska komisija ustanovila program z namenom, da spodbuja podjetništvo med mladimi na način, da sofinancira podjetniško usposabljanje bodočim in novim podjetnikom pri izkušenih podjetnikih z namenom pridobitve podjetniških znanj in veščin.

(Vir: *Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2015*)

5.3 STATUSNE OBLIKE SAMOZAPOSLITVE

Posameznik se lahko odloči, da bo sam kot fizična oseba opravljal določeno pridobitno dejavnost. ZGD opredeljuje pridobitno dejavnost kot tisto dejavnost, ki se opravlja na trgu zaradi pridobivanja dobička. Pri tem mora oseba izbrati statusno obliko, ki jo zakonodaja določa za profesionalno opravljanje pridobitne dejavnosti. Poleg samozaposlitve se bomo osredotočili predvsem na samostojne podjetnike, ki so najpogostejša oblika samozaposlitve. Obravnavali pa bomo še nekatere druge najpogostejše oblike samozaposlovanja.

Posameznik, ki se odloči za samozaposlitev, verjetno najprej pomisli, ali bi ustanovil s.p. ali d.o.o.. Samostojni podjetnik je tudi najpogostejša oblika samozaposlitve.

a) Samostojni podjetnik posameznik (s.p.)

Samostojni podjetnik je fizična oseba, ki na trgu samostojno opravlja pridobitno dejavnost kot svojo izključno dejavnost in odgovarja za svoje obveznosti z vsem svojim premoženjem. Samostojni podjetnik je fizična oseba, posameznik in ni družba. Podjetnik je posebna oblika opravljanja gospodarske dejavnosti, za katero se uporabljajo določbe ZGD o dejavnosti, firmi, sedežu, podružnici, prokuri, poslovni skrivnosti. Podjetnik lahko začne opravljati dejavnost, ko je pri Agenciji RS za javnopravne evidence in storitve (AJPEŠ) vpisan v Poslovni register Slovenije.

ZGD je odpravil obrtnike kot statusno organizacijsko pravno obliko in določil nov gospodarski subjekt, to je samostojni podjetnik posameznik. Obrt pa ostaja še naprej, a le kot način opravljanja določene dejavnosti.

Obstajata dve različici s.p.: »polni« in »popoldanski/dopolnilni« s.p. Tudi ta dva izraza nista pravna, temveč pogovorna, saj imata obe različici enak pravni status, enake pravice in dolžnosti. Razlika med njima je le v plačevanju prispevkov za socialno varnost:

- »POLNI« S.P.: podjetnik je (samo)zaposlen in si plačuje prispevke za vsa socialna zavarovanja,
- »POPOLDANSKI« S.P.: primeren je za tiste posameznike, ki imajo plačilo prispevkov za socialno varnost urejeno preko zaposlitve v drugem podjetju ali pa imajo to rešeno preko drugega statusa, kot to velja v primeru upokojencev. V »popoldanskem« s.p.-ju podjetnik tako ni zaposlen in plačuje le del prispevkov za socialna zavarovanja.

Mežnar (2006: 78) pravi, da se podjetnik posameznik pri poslovanju ravna po svojem preudarku in odločitvah ter za svoj riziko in v svojo korist. Kljub temu, da dela, se ne pojmuje kot delojemalec.

b) Družba z omejeno odgovornostjo (d.o.o.)

Družba z omejeno odgovornostjo (d.o.o.) je pravna oseba, ki prav tako opravlja neko dejavnost oziroma več dejavnosti. Lastnik d.o.o. s svojim premoženjem ne odgovarja, ampak le z višino sredstev, ki jih ima podjetje samo. To je pomemben vidik, ki ga gre upoštevati, ko nas zanima, kako ustanoviti podjetje, predvsem ko se odločamo za pravno formalni vidik.

Družba z omejeno odgovornostjo je poleg s.p. najpogostejša in najbolj razširjena oblika gospodarske družbe, tudi kot samozaposlitev. Ustanovi jo lahko 1 ali do 50 fizičnih ali pravnih oseb, ki z ustanovitvijo postanejo družbeniki. Izjemoma pa je družbenikov lahko tudi več kot 50, vendar je v tem primeru potrebno dovoljenje ministra, pristojnega za gospodarstvo. Za ustanovitev d.o.o. je potreben osnovni kapital, ki mora znašati vsaj 7.500 €.

Nekatere prednosti d.o.o.:

- nizki stroški ustanovitve in poslovanja,
- je najprimernejša oblika, kadar podjetje ustanavlja več podjetnikov,
- v primeru večjih dobičkov je davčno ugodnejša od s.p.,
- omogoča sklepanje pravnih poslov med družbeniki in družbo,
- omejena odgovornost, kjer družbeniki v primeru negativnega poslovanja ne odgovarjajo z vsem osebnim premoženjem, temveč le s svojim deležem v družbi.

Za mladega podjetnika je lahko slabost d.o.o. osnovni kapital, ki ga je potrebno vložiti ob ustanovitvi.

c) Obrtna dejavnost

Obrt je definirana kot način opravljanja dejavnosti in jo delimo na tri skupine:

- obrtna dejavnost,
- obrti podobna dejavnost,
- dejavnost domače in umetne obrti.

Obrtna dejavnost je tista dejavnost, za katero veljajo naslednje značilnosti:

- gre za proizvodno ali storitveno dejavnost na podlagi individualnih naročil,
- opravlja se proizvodnja le v majhnih serijah,
- serijska proizvodnja ne obsega pretežnega dela dejavnosti,
- uporabljajo se stroji, orodja in tehnične naprave, primerni za opravljanje dejavnosti in nimajo značilnosti tekočih trakov ali avtomatiziranega delovnega procesa,
- opravlja se trajno.

Pravica do opravljanja obrtne dejavnosti ter dejavnosti domače in umetnostne obrti se pridobi na podlagi obrtnega dovoljenja, ki je dokazilo o izpolnjevanju pogojev za opravljanje dejavnosti in vpisa v obrtni register. Obrtno dovoljenje lahko pridobi samostojni podjetnik posameznik, gospodarska družba ali obrtna zadruga, če izpolnjuje pogoje, ki jih določa zakon. Pravne in fizične osebe, ki opravljajo pridobitno dejavnost kot obrtno dejavnost, obrti podobno dejavnost ali domačo oziroma umetnostno obrt, obrtne zadruge in oblike njihovega združevanja, se združujejo v Obrtno zbornico Slovenije (OZS).

č) Kmetijska dejavnost

Kmetje so posebna kategorija samozaposlenih oseb. Status kmeta lahko pridobi posameznik kot fizična oseba, če je lastnik, zakupnik oziroma drugačen uporabnik kmetijskega zemljišča, to zemljišče sam ali s pomočjo drugih obdeluje, je za to obdelovanje ustrezno usposobljen in iz kmetijske dejavnosti pridobiva pomemben del dohodka. Status kmeta pa lahko pridobi tudi družinski član te osebe, če opravlja kmetijsko dejavnost na kmetiji kot edino oziroma glavno dejavnost in je za to ustrezno usposobljen. Za samostojnega podjetnika posameznika se šteje fizična oseba, ki je priglášena oziroma registrirana za kmetijsko dejavnost in ustvari več kot 50% prihodkov iz kmetijske dejavnosti, vključno s prihodki iz naslova ukrepov kmetijske politike in s prihodki iz naslova državnih pomoči, kar je razvidno iz potrjene zadnje bilance stanja in bilance uspeha. Kmet je ustrezno usposobljen za opravljanje kmetijske dejavnosti, če ima strokovno izobrazbo najmanj IV. stopnje kmetijske smeri ali katerekoli smeri izobrazbe najmanj IV. stopnje in opravljen preizkus znanja po veljavnem programu kmetijskih poklicnih ali srednjih šol s področja kmetijske dejavnosti, ali če pridobi nacionalno poklicno kvalifikacijo za področje kmetijstva. Ne glede na navedeno se šteje, da je kmet ustrezno usposobljen za opravljanje kmetijske dejavnosti, če je starejši od 30 let in ima od 15. leta starosti dalje najmanj 5 let delovnih izkušenj na kmetiji ali v posamezni kmetijski dejavnosti.

d) Druge oblike samozaposlitve

Osebe, ki opravljajo poklicno dejavnost kot edini ali glavni poklic

V to kategorijo samozaposlenih prištevamo: registrirane sobodajalce, poklicne športnike, samostojne novinarje, izvršitelje, zasebne športne delavce, notarje, evidentirane odvetnike, registrirane zdravnike, registrirane zobozdravnike, registrirane zasebne zdravstvene delavce, registrirane lekarnarje, registrirane veterinarje, registrirane samostojne ustvarjalce na področju kulture, registrirane zasebne izvajalce – raziskovalce, evidentirane detektive, sodne tolmače, sodne izvedence oziroma sodne cenilce, zavezance, ki opravljajo osebno dopolnilno delo, nosilce dopolnilne dejavnosti na kmetiji in druge fizične osebe.

V nadaljevanju (tabela 5) prikazujemo število samozaposlenih v obdobju 2007-2013 glede na pravno-organizacijsko obliko poslovnega subjekta, v katerem so se samozaposlili na podlagi subvencij ZRSZ.

Pravno-organizacijska oblika poslovnega subjekta	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Skupaj	Skupaj delež v %
S.P. posameznik	297	1.447	3.857	4.686	4.051	2.808	4.048	21.194	90,9
D.O.O.	72	95	309	315	301	157	161	1.410	6,0
D.N.O.	4	5	4	12	5	1	2	33	0,1
K.D.	1	2	5	5	2	2	1	18	0,1
Zavod	4	5	17	14	21	11	21	93	0,4
Samostojni poklic	23	44	135	116	122	48	60	548	2,4
Druge oblike	16	1	3	0	0	0	0	20	0,1
SKUPAJ	417	1.599	4.330	5.148	4.502	3.027	4.293	23.316	100,0

*Tabela 5: Število samozaposlenih v obdobju 2007-2013 glede na pravno-organizacijsko obliko poslovnega subjekta
(Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2016)*

Najpogosteje ustanovljena pravno-organizacijska oblika po programu Subvencije za samozaposlitev v letih med 2007-2013 je bil nedvoumno samostojni podjetnik

posameznik s krepkimi 90%, sledi mu d.o.o. s 6%, samostojnih poklicev je bilo približno 2%. Drugih oblik poslovnih subjektov pa je bilo znatno manj.

Iz prikazanega lahko sklepamo, da je s.p. najprimernejša oblika samozaposlitve v vseh primerih, ko posameznik razmišlja o izvajanju preprostejših proizvodnih ali storitvenih procesov, ki niso vezani za zapleteno tehnično opremo, ko ne razpolaga z večjo količino finančnih sredstev za zagon podjetja, oziroma ko nima zadostnih izkušenj ali znanja s tega področja.

5.4 VIRI FINANČNIH SREDSTEV ZA USTANOVITEV PODJETJA

Kot pravita Plut in Plut (1995: 129) finančna sredstva uporabljamo za različne namene: za ustanovitev in rast podjetja, za nakup osnovnih sredstev, inovacije, raziskave, premostitev likvidnostih težav in za druge namene.

Država nudi podjetjem, ki potrebujejo zagonska sredstva, finančno in posredno (nefinančno) obliko pomoči.

Pomoč gospodarskim subjektom izvajajo ministrstva, javni skladi, javne agencije in druge institucije v oblikah:

- povratnih pomoči (krediti, garancije, sredstva za dokapitalizacijo v obliki tveganega kapitala) in
- nepovratnih pomoči (subvencije).

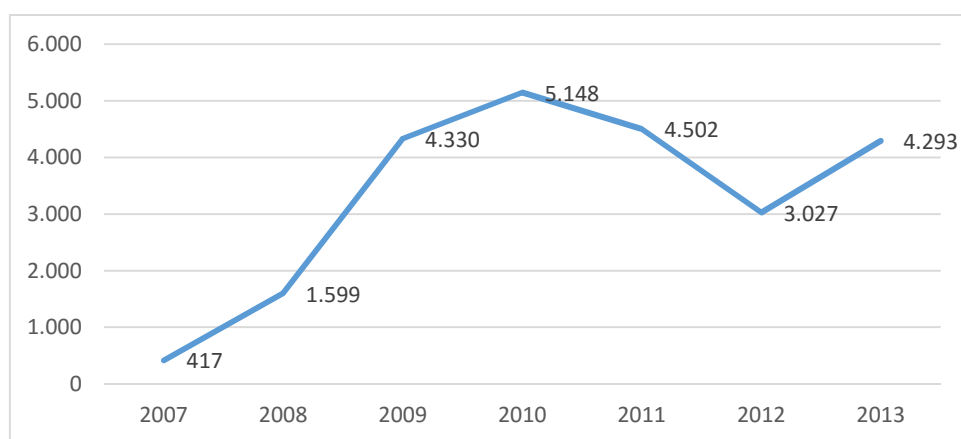
V tem poglavju smo se osredotočili na nepovratne pomoči.

Nepovratna sredstva

Najpogostejši način pridobitve nepovratnih sredstev za samozaposlitev in zaposlitve nasploh, je nedvoumno pridobitev sredstev preko ZRSZ. Pri tem gre lahko za neposredne finančne spodbude, ki jih prejme samozaposlena oseba ali za posredno finančno pomoč, ki jo prejme podjetje, ki določeno osebo zaposli.

O subvencijah ZRSZ za samozaposlitev smo pisali že v predhodnih poglavjih tega dela, na tem mestu bi radi le omenili, da se je subvencija za samozaposlitev lahko porabljala za katerikoli strošek, ki je bil povezan z vodenjem novonastalega podjetja. Vendar pa so predvsem neizkušenim podjetnikom svetovali, da se naj subvencija za samozaposlitev porablja namensko predvsem za plačevanje prispevkov za zdravstveno in pokojninsko zavarovanje.

V nadaljevanju si oglejmo gibanje števila subvencioniranih samozaposlenih po letih v obdobju 2007-2013. Podatki so povzeti iz Poročila o izvajanju ukrepa spodbujanja samozaposlovanja 2007-2013.

Slika 4: Število subvencioniranih samozaposlenih po letih v obdobju 2007-2013
(Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2016)

Iz slike 4 je razvidno, da se je število prejemnikov subvencij za samozaposlitev od leta 2007 do leta 2010 strmo naraščalo, med leti 2010 in 2012 je sledil padec števila subvencij, ta ukrep se je začel aktualizirati oziroma krepiti spet po letu 2012.

Uspešen državni ukrep APZ so tudi javna dela. Ukrep se izvaja že vrsto let, čeprav so se v zadnjih letih tudi ta znižala zaradi finančnega primanjkljaja. Ostali zaposlitveni programi, ki pomagajo brezposelnim vključenost v določeno aktivnost oziroma zaposlitev vsaj za nekaj časa, pa niso vsako leto enaki.

Aktualne finančne spodbude ZRSZ se nanašajo na spodbujanje zaposlovanja in na programe praktičnega usposabljanja, kot so:

- subvencije za nove zaposlitve,
- povračila prispevkov delodajalca za novo zaposlene sodelavce ali sofinanciranje stroškov zaposlitev v javnih delih,
- nepovratna sredstva za zaposlitev brezposelnih.

Pri tem smo zasledili odprte razpise, kot so:

Prvi izziv 2015

Na tem javnem povabilu lahko pridobijo subvencijo za zaposlitev mlajši od 30 let iz vzhodne Slovenije, ki so najmanj tri mesece prijavljeni med brezposelnimi in se ne izobražujejo ali usposablajo. Subvencija znaša 7.250 EUR. Prijavijo se lahko delodajalci iz vse Slovenije.

Povračilo prispevkov delodajalcem v Pomurju

Razpis je namenjen tržno usmerjenim podjetjem s sedežem v Pomurju. Na podlagi Zakona o razvojni podpori Pomurski regiji je mogoče povračilo prispevkov delodajalca za zaposlitev novih sodelavcev, ki so bili prijavljeni med brezposelnimi v Pomurju.

Vračilo prispevkov delodajalca za prvo zaposlitev

Namenjeno je prvi zaposlitvi za nedoločen čas za osebe, mlajše od 26 let ali matere, ki skrbijo za otroka do 3. leta starosti. V takšnem primeru se za njihovo zaposlitev uveljavlja povračilo prispevkov delodajalca.

Oprostitev plačila prispevkov delodajalca za starejše 2016

Če delodajalec zaposli brezposelne, starejše od 55 let, lahko za največ prvi dve leti njihove zaposlitve uveljavlja oprostitev plačila prispevkov delodajalca. Zaposlitev mora biti sklenjena med 1. 1. 2016 in 31. 12. 2017.

Davčna olajšava za zaposlovanje brezposelnih

Za zaposlitev brezposelne osebe, mlajše od 26 let ali starejše od 55 za nedoločen čas, lahko delodajalec uveljavlja olajšavo v obliki znižanja davčne osnove.

Davčne olajšave za zaposlovanje invalidov

Prav tako lahko delodajalec uveljavlja znižanje davčne osnove, če zaposli ali je zaposlil invalide in gluhe osebe.

Program Delovni preizkus 2016 je namenjen programom praktičnega usposabljanja, ki delodajalcem omogoča praktično usposabljanje kandidatov in delno povračilo stroškov njihovega usposabljanja s ciljem, da lahko delodajalec še pred zaposlitvijo brezposelne le tega spozna, preizkusi in usposablja za določeno delovno mesto.

(Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2016)

Če povzamemo ponudbo aktualnih razpisov ZRSZ, lahko ugotovimo, da zavod trenutno ne razpisuje spodbud za samozaposlovanje.

Za druga, tudi visokotehnološka podjetja, pa je na voljo veliko razpisov, ki vključujejo tudi možnost pridobitve nepovratnih sredstev, npr. razpisi:

- Tehnološke agencije Slovenije,
- Slovenskega podjetniškega sklada,
- Javne agencije za podjetništvo in tuje investicije,
- Javne agencije za raziskovalno dejavnost ter
- javni razpisi različnih ministrstev.

Finančna sredstva za ustanovitev podjetja pa lahko posameznik pridobi še na druge načine, ki jih omenjamo v nadaljevanju.

Poslovni angeli in skladi tveganega kapitala

Tako imenovani poslovni angeli so uspešni poslovneži, ki so v preteklosti že ustanovili eno ali več uspešnih podjetij. Finančno stanje jim omogoča, da investirajo tudi v zelo tvegane naložbe. Gre za lastniško financiranje, s katerim investitor

postane solastnik podjetja ter pomaga pri razvoju in rasti podjetja. Skladi tveganega kapitala so zaprte oblike skladov, v katere investirajo banke, pokojninske in druge finančne institucije z namenom plemenitenja premoženja ob pričakovanju višjih donosov. Navadno ti skladi vlagajo v mlada majhna in srednje velika podjetja s potencialom hitre rasti.

Program Erasmus za mlade podjetnike

Program je leta 2009 ustanovila Evropska komisija z namenom, da spodbuja podjetništvo med mladimi na način, da sofinancira podjetniško usposabljanje bodočim in novim podjetnikom pri izkušenih podjetnikih v tujini, znotraj EU, z namenom pridobitve podjetniških znanj in veščin.

(Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2015)

Ob vsem tem so lahko viri financiranja še:

- lastni prihranki,
- posojila bank in drugih finančnih institucij, dobaviteljev ter drugih pravnih in fizičnih oseb,
- sredstva ustanoviteljev v obliki kapitalskih deležev,
- izdajanje in prodaja vrednostnih papirjev,
- lizing (najem prostorov, opreme, proizvodov) in drugo.

Te oblike financiranja poslovanja so bolj primerna v kasnejših fazah poslovanja podjetja.

5.5 BREZPOSELNOST IN SAMOZAPOSLITEV V POMURSKI REGIJI

Pomurska regija spada med najmanj razvite slovenske pokrajine. Gospodarska dejavnost je v primerjavi z drugimi slovenskimi regijami v glavnem usmerjena v dejavnosti z nižjo dodano vrednostjo na zaposlenega. Za pomursko gospodarstvo je značilen velik delež intenzivnega kmetijstva, katerega razvoj omogočajo obširne ravnice. Pomurska regija se v preteklosti ni močno industrializirala, večina delavcev je zaposlenih v nekaj večjih podjetjih, ki pa večinoma sodijo v problematične dejavnosti.

Uspešnost regije je odvisna od lastnih razvojnih potencialov in tudi od sposobnosti izkoriščanja teh potencialov. Nekatere regije žal iz različnih razlogov niso sposobne razvoja, ki bi se sam vzdrževal, zato so potrebni posebni ukrepi regionalne politike. Čeprav je Slovenija relativno majhna država, so tudi zanjo značilne razlike v stopnjah regionalnega razvoja.

Naraščanje razlik med posameznimi območji v Sloveniji, neučinkovitost sedanje regionalne politike in vstop Slovenije v EU narekujejo potrebo po reformi regionalne politike v Sloveniji. Enega najpomembnejših elementov razvoja in napredka regij

predstavlja politika spodbujanja podjetništva, ki naj bi pomagala k skladnejšemu regionalnemu razvoju.

Demografsko stanje Pomurske regije je slabo, kar onemogoča normalen razvoj, predvsem pa je treba opozoriti na prihodnost, ko bo zaradi manjšanja že tako maloštevilnega prebivalstva težko najti ustvarjalne ljudi za zaposlovanje.

Regionalne razlike so zelo velike: delež oseb z višjo stopnjo izobrazbe, v osrednjeslovenski statistični regiji (33,4%) skoraj za dvakrat presega delež oseb s tako izobrazbo v pomurski statistični regiji (17,7%).

Odročna lega te regije neugodno vpliva na pomurski gospodarski položaj in življenjske razmere teh prebivalcev; to se med drugim odraža tudi v nizkem BDP na prebivalca in najnižjem razpoložljivem dohodku na prebivalca .

BDP na prebivalca v Pomurju v primerjavi s Slovenijo prikazuje tabela 6, iz katere je razvidno, da se BDP na prebivalca v Pomurju v opazovanem obdobju petih let konstantno giba pod slovenskim povprečjem za približno 35%.

	2008	2009	2010	2011	2012
Slovenija	18.420	17.349	17.320	17.610	17.172
Pomurje	11.909	11.415	11.367	11.948	11.872

Tabela 6: BDP na prebivalca (v EUR)
(Vir: Fokus, društvo za sonaraven razvoj, 2014)

Za Pomursko regijo je značilna visoka stopnja brezposelnosti (17,2% v letu 2013, slovensko povprečje je bilo 12,9%) ter nizka stopnja delovne aktivnosti (v letu 2013 42,9%, slovensko povprečje je bilo 45,6%), kar Pomurje glede na druge slovenske regije uvršča v sam vrh. Posledice se kažejo v čedalje večji socialni in materialni stiski vedno večjega dela prebivalstva in zviševanju števila prejemnikov socialnih transferjev. V več primerih zaznavamo tudi medgeneracijski prenos revščine.

V Pomurju je precej brezposelnih mladih, ki niso dovolj izobraženi. To potrjuje tudi Korpič-Horvat (2003), ki pravi, da je pomemben problem Pomurske regije slaba izobraženost tako zaposlenih kot brezposelnih.

RAVNI IZOBRAZBE V POMURJU	JANUAR 2016
1+2 - osnovna šola ali manj	3.657
3+4 - nižje, srednje poklicna izobrazba	2.880
5 - srednje, tehniško, strokovno, splošna izobrazba	2.250
6+7+8 - visokošolsko izobrazba I., II., III. stopnje	1.215
SKUPAJ	10.002

Tabela 7: Število registrirano brezposelnih oseb po ravni izobrazbe v Pomurju za mesec januar 2016

(Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2016)

Poglejmo bolj podrobno razlike v izobrazbeni strukturi brezposelnih oseb med Pomurjem in Slovenijo (tabela 8).

RAVNI IZOBRAZBE	Število brezposelnih oseb		Delež brezposelnih oseb (v %)		Hipotetično število v Pomurju	Hipotetični presežek oziroma primanjkljaj v Pomurju
	Pomurje	Slovenija	Pomurje	Slovenija		
1+2 - osnovna šola ali manj	3.657	34.627	36,6	29,3	2.931	726
3+4 - nižje, srednje poklicna izobrazba	2.880	32.154	28,8	27,2	2.722	158
5 - srednje, tehniško, strokovno, splošna izobrazba	2.250	31.829	22,5	26,9	2.694	-444
6+7+8 - visokošolsko izobrazba I., II., III. stopnje	1.215	19.555	12,1	16,5	1.655	-440
SKUPAJ	10.002	11.8165	100,0	100,0	10.002	0

Tabela 8: Primerjava v izobrazbeni strukturi brezposelnih oseb med Pomurjem in Slovenijo, januar 2016.

(Vir: Pripravljeno na osnovi tabele 1 in 7 z dodatnimi izračuni deležev in hipotetičnih števil.)

Morda so videti razlike v odstotnih deležih sorazmerno majhne in »zanemarljive«, zato smo jih pretvorili v absolutna števila. Izračunali smo namreč hipotetično število za Pomurje, ki smo ga dobili s predpostavko, po kateri naj bi bila struktura po ravneh izobrazbe v Pomurju enaka kakor v Sloveniji. Nato smo v zadnjem stolpcu izračunali razlike med dejanskim in hipotetičnim številom. Te razlike nam pokažejo, da je v Pomurju »hipotetično« oseb z osnovno šolo ali manj kar 726 več, z najvišjimi stopnjami pa 440 manj, kakor bi jih bilo, če bi imelo Pomurje 16,5 odstotni, in ne 12,1 odstotni delež. Ostala razmerja so v tabeli.

K problemu neugodne izobrazbene strukture pripomore tudi »beg možganov« iz Pomurja, saj se mladi izobraženci zaposlijo v drugih regijah, kjer imajo večjo možnost zaposlitve, zaposlitev iz zelenega področja, večjo možnost poklicnega razvoja in višjo plačo. Na slabše gospodarske razmere vpliva tudi neugodno gibanje rasti prebivalstva, kar je posledica nizke rodnosti in visoke umrljivosti, predvsem pa odseljevanja v druge slovenske regije.

Brezposelnost se zlasti dvigne v zimskem in spomladanskem času, ko ni toliko sezonskih del (npr. gradbeništvo), vendar pa v sezoni sezonska podjetja spet zaposlijo iste delavce. Področja ekonomije, uprave, zdravstva in gimnazijskega maturanta, pa je zlasti v Pomurju prenapolnjeno.

Če povzamemo, so največji problemi mladih v Pomurski regiji:

- pomanjkanje ustreznih delovnih mest,
- visoka stopnja brezposelnosti posameznikov z višjo stopnjo izobrazbe,
- »beg možganov« iz regije (zlasti v sosednjo Avstrijo),
- visoka stopnja dnevnih migracij zaradi neskladij na trgu delovne sile.

V Pomurju so močno razvite tekstilna industrija, živilskopredelovalna in kovinskopredelovalna industrija. Storitveni sektor je v primerjavi z ostalimi slovenskimi regijami slabo razvit. V zadnjih letih se v Pomurju najhitreje razvija turizem, zlasti zdraviliški in kmečki turizem.

Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo je objavilo Pravilnik o razvrstitvi regij po stopnji razvitosti za programsko obdobje 2014-2020, ki razvršča regije po indeksu razvojne ogroženosti. Pomurska regija zaseda tudi na tej lestvici najslabše mesto, kar je zelo zaskrbljujoč podatek. Lestvico prikazujemo v nadaljevanju.

1. Osrednjeslovenska (35,5),
2. Jugovzhodna Slovenija (64,7),
3. Gorenjska (66,6),
4. Obalno-kraška (81,4),
5. Savinjska (92,6),
6. Goriška (100,4),
7. Posavska (101,5),
8. Koroška (121,6),
9. Podravska (123,9),
10. Primorsko-notranjska (124,8),
11. Zasavska (125,1) in
12. Pomurska (161,8).

(Vir: *Uradni list Republike Slovenije št. 34/2014*)

Vlada Republike Slovenije je pred leti sprejela t.i. Program spodbujanja konkurenčnosti Pomurske regije v obdobju 2010-2015 oziroma krajše Program Pomurje 2015.

S programom je želela vlada spodbuditi ustvarjalne dejavnike v regiji, pri čemer je temeljno pozornost namenjala predvsem pripravi in izvajanju gospodarskih projektov, s katerimi je želela:

- podpreti širitev zmogljivosti obstoječih gospodarskih dejavnikov,
- spodbuditi odpiranje novih podjetij,
- s proaktivno promocijo regije pospešiti neposredno investiranje in
- ustanavljanje podjetij iz drugih regij in tujine.

Pri soočanju z globalnimi razvojnimi izzivi si bodo prizadevali za doseganje teh operativnih ciljev:

- ustvarjanje novih delovnih mest in ohranjanje obstoječih,
- dvig dodane vrednosti na zaposlenega v regiji in
- prizadevanje za razvojno prestrukturiranje tradicionalnih panog.

Program Pomurje 2015 zajema pet instrumentov, ki so bili določeni z zakonom:

1. spodbujanje začetnih investicij podjetij in ustvarjanja novih delovnih mest,
2. spodbujanje razvoja človeških virov,
3. spodbujanje socialnega podjetništva,
4. promocija regije, da bi privabili tuje in domače investicije,
5. podpora pri pripravi in izvajanju razvojnih projektov v regiji.

Pet instrumentov programa pomeni povezano celoto, s katero se želi prispevati k pospešitvi gospodarskih in s tem tudi drugih družbenih dejavnosti v Pomurski regiji. Osrednja instrumenta sta zato spodbujanje začetnih investicij podjetij in ustvarjanje novih delovnih mest ter razvoj človeških virov. Predvsem prvi instrument pomeni največjo prepoznavnost uspešnosti izvajanja zakona. Dolgoročno pa bodo prav tako pomembni učinki spodbujanja socialnega podjetništva in aktivnosti za privabljanje investitorjev.

Prestrukturiranje regije se pospešuje v smeri njenih dolgoročnih primerjalnih prednosti. Usmeritve se preverjajo, prilagajajo in spreminjajo, če je to potrebno.

Program je temeljni ukrep razvojne podpore, ki mu zakon iz državnega proračuna R Slovenije v celotnem obdobju izvajanja namenja 33 milijonov evrov. Največ sredstev je bilo v programu namenjenih spodbujanju investicij (61%).

Program Pomurje 2015 je bil namenjen tudi ustvarjanju novih delovnih mest in ohranjanju obstoječih, vzpostavljanju razvojne infrastrukture ter odpravljanju posledic gospodarske in finančne krize v Pomurski regiji. Namenjen je bil vsem, ki so sodelovali pri programu in so pripomogli k uresničitvi ciljev.

V zakonu je kot cilj programa Pomurje 2015 navedeno, da se s kombinacijo različnih instrumentov ublažijo posledice finančne in gospodarske krize in se v šestih letih neposredno ustvari 1.000 novih delovnih mest.

Z razvojem podpornega okolja za podjetništvo podpirajo ustvarjanje novih delovnih mest in razvoj podjetij zaposlovalcev. Sodobne oblike zaposlovanja kot sta socialno podjetništvo in zadružništvo so lahko dopolnitev zaposlitvam v gospodarskih družbah, ki temeljijo na novih izdelkih in javnih tržnih ciljih.

Cilji programa Pomurje 2015 so bili:

- povečati podjetniško dejavnost v Pomurski regiji na področju socialne (družbeno odgovorne) ekonomije, predvsem na področjih konkurenčnih prednosti regije (npr. turizma, pridelave ekološke hrane in oskrbe z njo...),
- povečati socialno vključenost in zaposlenost prebivalstva,
- zagotoviti kritično maso ljudi z znanjem s področja socialnega podjetništva v regiji,
- pripraviti konkretne projekte socialnega podjetništva,
- financirati tiste projekte, ki so se med seboj povezali in pripomogli k ustvarjanju novih delovnih mest v celotni regiji.

Ena od osnovnih nalog v okviru tega programa je bilo spodbuditi in podpreti razvoj podjetniških zamisli v socialnem podjetništvu v Pomurski regiji, ki bi prispevale k uveljavitvi socialnega (družbeno koristnega) podjetništva v tržnih nišah med javnim in zasebnim sektorjem. Uresničevanje zamisli socialnega podjetništva bi zagotovilo nova delovna mesta v Pomurski regiji in izboljšalo življenjski standard prebivalstva v regiji. Instrument je bil potreben zaradi obstoječe strukture brezposelnih in strukture prilivov na trgu dela zaradi stečaja podjetij. Del težav z brezposelnostjo in podzaposlenostjo bo tudi v povezavi z razvojem podeželja mogoče reševati z dejavnostmi v okviru socialnega podjetništva.

Projekti socialnega podjetništva so s poudarkom na zmanjšanju brezposelnosti ciljnih skupin dolgotrajno brezposelnih (predvsem žensk, starejših brezposelnih in drugih dolgotrajno brezposelnih), pripomogli k dolgoročnemu zmanjšanju brezposelnosti v regiji, kratkoročno pa so pomembno prispevali k aktiviranju zmogljivosti, predvsem brezposelnih oseb.

(Vir: Republika Slovenija Vlada Republike Slovenije)

Drugi ukrep zakona predvideva spodbude za zaposlovanje, ki so podrobneje opredeljene v uredbi, in sicer:

- delodajalec, ki najmanj za dobo dvanajstih mesecev zaposli prikrajšanega delavca v Pomurski regiji, lahko uveljavlja zmanjšanje davčne osnove za 70% stroškov tega delavca,
- v primeru, ko delodajalec najmanj za dve leti zaposli prikrajšanega delavca, se mu za obdobje dveh let povrnejo plačani prispevki delodajalca za socialno varnost.

Program spodbujanja konkurenčnosti Pomurske regije v obdobju 2010 do 2015 in Zakon o razvojni podpori Pomurski regiji v obdobju 2010 do 2015 dosegata svoje cilje tudi s povezovanjem vsebin operativnih programov čezmejnega sodelovanja Republike Slovenije s sosednjimi državami v obdobju 2013-2017.

Vsi ukrepi, ki jih izvaja ZRSZ v najširšem pomenu besede, se nanašajo tudi na Pomursko regijo. Tako so programi kot so Javna dela, Javna dela za imigrante, Prvi izziv, Zaposli.me, Usposabljanje in izobraževanje, Spodbude za zaposlovanje, Spodbude za samozaposlovanje, Kreiranje delovnih mest, Delovni preizkus 2016 itd. uspešno koriščeni tudi v Pomurski regiji. Omenjene ukrepe in programe smo podrobneje predstavili že v predhodnih poglavjih našega dela, zaradi česar sedaj na tem mestu ne bomo podrobneje pisali.

Poleg ZRSZ območne enote Murska Sobota, ki nudi številne programe za brezposelne in spodbujanje samozaposlenih, je pomembno vlogo pri razvoju regije na pomurskem področju imela tudi Regionalna razvojna agencija Mura oziroma krajše RRA Mura s sedežem v Murski Soboti, ki je nastopala kot vmesnik med javnim in zasebnim sektorjem. Agencija je s koncem leta 2015 v stečajju. Agencija je delovala avtonomno, vendar je izvajala nekatere naloge iz državne pristojnosti. Med te je spadal med drugimi tudi program enotne regijske štipendijske sheme, kamor spada kadrovske štipendiranje šolajoče mladine za razvoj regije. Prvotni namen agencije je bil razvoj regije ter iskanje in udejanjanje najboljših rešitev v gospodarstvu in kadrovske sposobnosti v regiji.

RRA Mura je izvajala sledeče programe spodbujanja samozaposlovanja:

- Vstopna točka VEM (Vse na enem mestu),
- Garancijska shema Pomurje (porošstvo),
- Podjetno v svet podjetništva (zaposlitev 10 brezposelnih oseb vsake štiri mesece na podlagi poslovne ideje s ciljem samozaposlitve oziroma zaposlitve),
- Regijska štipendijska shema (sofinanciranje kadrovske štipendij delodajalcem) in
- Program - Spodbude za zaposlovanje (spodbuda za zaposlovanje: povračilo prispevkov delodajalcem in davčna olajšava za zaposlovanje).

RRA Mura je želela tudi prispevati k enakomernejšemu gospodarskemu in pravičnejšemu socialnemu razvoju Pomurja. Delovala je kot "učea organizacija", podvržena "obvladovanju sprememb". Z mednarodnega vidika je pospeševala vzpostavitev mednarodnih mrežnih struktur in spodbujala vpetost Pomurja v mednarodne projekte in okolja, s čimer je prav tako želela doseči svoje zadane cilje in vizijo. S tem je omogočala financiranje bistvenih stebrov razvoja Pomurja v sodelovanju s prekomejnimi regijami in drugimi regijami v širšem evropskem prostoru. Z gospodarskega vidika je RRA Mura sodelovala s podjetji v regiji pri vzpostavljanju tehnoloških in razvojnih centrov, malim in srednje velikim podjetjem je nudila finančne spodbude, informacijske in svetovalne storitve, spodbujala razvoj podjetništva na podeželju in privabljala direktne investicije v regijo. Z vidika socialnega razvoja pa je v sodelovanju z univerzami skrbela za vzpostavitev visokošolskih programov v regiji. Perspektivnim kadrom in mladim strokovnjakom so zagotavljali finančno ter svetovalno podporo in jim omogočali sodelovanje s podjetji, hkrati pa spodbujali integracijo najbolj ranljivih skupin.

Ena izmed aktivnosti RRA Mura, ki je bila prav tako usmerjena v prihodnost zaposlovanja mladine v Pomurski regiji, je bila, da je s svojim programom kadrovske študentske štipendije poskušala mladino zadržati v Pomurju, torej da po dokončanju študija ostane oziroma se vrne v domačo regijo. Kadrovske študentske štipendije iz tega naslova so se podeljevale osebam, ki se izobražujejo za poklice, po katerih je v regiji povpraševanje. Potrebe se usklajujejo tudi na podlagi liste lokalnih regionalnih deficitarnih poklicev ZRSZ. Perspektivnost poklica se ugotovi na osnovi ciljev regionalnega razvojnega programa in programov delodajalcev. S tem bi se naj uskladila ponudba in povpraševanje trga dela v regiji in zapolnitev delovnih mest z mladimi potencialnimi kadri. Vendar je RRA Mura izvajala še vrsto drugih programov, ki spodbujajo tako zaposlitev kot sodelovanje z regijo.

V okviru RRA Mura je potrebno omeniti tudi Regionalni sklad dela za Pomurje, ki v manjšem timu ustvarja in išče nove ideje, ki predstavljajo potencial za razvoj novih ali inovativnih dejavnosti v Pomurju. V ta namen izvaja več projektov, s katerimi želi prispevati k razvoju regije kot celote. Osredotoča se na dejavnosti socialnega podjetništva, predvsem v obliki zaposlovanja ranljivih ciljnih skupin, vključevanja mladih in raziskovanja ter izboljšanja stanja na trgu dela predvsem preko primerov dobrih praks iz tujine.

S strani RRA Mura je izdan tudi *Regionalni razvojni program Pomurje 2014-2020*, iz katerega povzemamo najpomembnejše projektne predloge, ki se tičejo zaposlovanja v Pomurju:

- povečanje inovacijske sposobnosti podjetij in spodbujanje povezovanja,
- podpora nastajanju in rasti podjetij,
- razvoj kreativnih industrij,
- vlaganje v znanje za boljšo zaposljivost,
- spodbujanje socialnega podjetništva,
- razvoj narodnih manjšin,
- podjetništvo in socialna vključenost na podeželju.

(Vir: *Regionalna razvojna agencija Mura, 2015*)

RRA Mura se je vključevala tudi v programe EU za čezmejno in transnacionalno sodelovanje, npr. kot je projekt Lamaprom, ki pospešuje vzpostavitev mednarodnih mrežnih struktur in spodbuja vpetost Pomurja v mednarodne projekte in okolja.

Pred leti je potekal tudi projekt v sodelovanju z nekaterimi občinami, ki je spodbujal delodajalce k aktivnejšemu načrtovanju kadrovske politike, danes se ta žal več ne izvaja, vendar pa ima vsaka pomurska občina svoj način spodbujanja izobraževanja.

Nadalje na področju spodbujanja podjetništva v Pomurju delujeta tudi Pomurski Tehnološki Park, ki izvaja pomoč pri razvoju in povezovanju podjetnikov in Pomurski mrežni inkubator, ki išče in daje podporo pri razvoju manjših podjetij in podjetnikov na začetku njihovega delovanja.

Raziskave na področju samozaposlovanja v Pomurski regiji kažejo, da se pojavlja vedno več samozaposlenih, ki odprejo s.p. ali d.o.o., predvsem na področju kmetijstva. Poleg tega je samozaposlitev večinoma usmerjena v aktivnosti, ki temeljijo na kvalificiranih manualnih (obrnih) poklicih. Čeprav je podporno okolje vzpostavljeno, je premalo blizu svojim potencialnim uporabnikom, zato niso izkoriščeni vsi potenciali za samozaposlovanje.

V Pomurju se za samozaposlovanje večinoma odločajo mladi s srednjo poklicno in s srednjo strokovno izobrazbo.

Scenarij gospodarske rasti do leta 2020 kaže na izzive, ki se nanašajo na mlade in njihovo hitrejše in uspešnejše osamosvajanje, ki naj med drugim sloni na vključujočem, kvalitetnem in z gospodarstvom povezanim izobraževalnem sistemu, lažjo dostopnostjo in večjo medgeneracijsko pravičnostjo na trgu dela ter boljšo urejenostjo dostopnosti bivanjskih razmer za mlade.

Pri mladih je pomemben predvsem vidik prehoda na trg dela in njihova usposobljenost (odzivnost) zadostiti potrebam trga dela, pri starejših pa ohranjanje njihove produktivnosti, daljše aktivnosti in vključevanje neaktivnih starejših v aktivno življenje. Aktivacija obeh skupin predstavlja velik potencial za višjo zaposlenost, hkrati pa je potrebno sistematično vlaganje v njihove kompetence in znanje. Velik potencial pa predstavlja področje medgeneracijskega sodelovanja, torej prenos znanja in usposobljenosti (most) od starejših na mlade ter obratno (npr. s pomočjo vajeništva, mentorstva, promocijo informacijske pismenosti, znanjem in izkušnjami na področju zelenega gospodarstva). Neizkoriščene priložnosti obstajajo tudi na področju načrtovanja in upravljanja kompetenc (znanje in veščine, spretnosti in sposobnosti) že med šolanjem, predvsem pa med zaposlenimi. Analize kažejo, da se bo v prihodnosti še izraziteje poglobilo strukturno neskladje med povpraševanjem po kompetencah nekvalificiranih in polkvalificiranih profilov s poklicno oziroma srednješolsko izobrazbo, ter njihovo ponudbo na trgu dela.

Do sedaj zaznani neizkoriščeni potenciali so:

- aktivacija delovno sposobnega prebivalstva (pomembna je tudi sprememba delovnopravne zakonodaje v smeri manjše segmentacije na trgu dela, ki prizadene predvsem mlade in starejše). Raziskave iz leta 2010 so za Slovenijo pokazali, da se največja delovna rezerva Slovenije »skriva« v populaciji posameznikov od 55 do 64 let, ki lahko bistveno prispevajo k ciljni skupni stopnji delovne aktivnosti, in sicer v višini 8,3 odstotne točke do leta 2020.
- nova delovna mesta (prilagajanje delovnega okolja, osveščanje delodajalcev o vplivu sprememb v starostni strukturi delavcev na delovno okolje in možnih ukrepih za usklajevanje potreb delovnega procesa s specifikami starejših delavcev).
- usposobljenost v celotnem delovnem obdobju delovno sposobnega prebivalstva (ustrezni ukrepi za povečanje znanj in kompetenc za prilagajanje aktualnim potrebam na trgu dela),
- odziven in v prihodnost usmerjen sistem izobraževanja in usposabljanja,

- načrtovanje in upravljanje kompetenc,
- kreirati ustrezne programe motiviranja starejših za vključevanje v krajše oblike usposabljanj za trg dela in same programe usposabljanj ter omogočiti učinkovite medgeneracijske prenose znanj in izkušenj (most med mladimi in starimi).
- povezovanje in angažiranje Slovencev izven meja Slovenije.

(Vir: RS Ministrstvo za gospodarstvo, 2015)

Pri razreševanju teh problemov imajo oziroma so imeli pomembno vlogo izvajalci kadrovskega štipendiranja, in sicer Javni sklad RS za razvoj kadrov in štipendiranje, Regionalna razvojna agencija Mura in Pomurska izobraževalna fundacija (PIF) ter občine, ki s svojimi oblikami pomoči sodelujejo z mladimi ali jim nudijo različne oblike finančnih spodbud.

Povzamemo lahko, da se v Pomurju izvajajo številni projekti, ki pa niso med seboj povezani, kot bi to bilo potrebno. Poleg tega bi bilo potrebno ob pripravi projektov upoštevati njihovo izvedljivost in smotrnost izvedbe ter izbirati projekte, ki gradijo na virih, ki pomenijo konkurenčno prednost regije in naložbo v dolgoročni razvoj. Ključno vlogo pri gospodarskem prestrukturiranju regije, pri boljšem sodelovanju med zasebnim in javnim sektorjem s spodbujanjem, vodenjem in povezovanjem trajnostnega poslovanja in tehnološkega razvoja naj bi imele regionalne razvojne institucije. Po našem mnenju je pri vsem tem ključnega pomena, da je zastavljene cilje mogoče doseči samo ob tesnem medsebojnem sodelovanju vseh ključnih dejavnikov na regionalni ravni: regionalnih in območnih razvojnih agencij, občin, javnih in zasebnih ustanov, organizacij in podjetij, ki so gibalno gospodarskega razvoja. To pogrešamo tudi na narodnostno mešanem območju Pomurja, o čemer bomo še pisali v kasnejših poglavjih tega dela. Razvojne institucije bi morale več časa nameniti razvoju novih zamisli in povezovanju ter vsebinam, ki so povezane z regijo. Preboj lahko pomeni le koncentracijo znanja in kapitala, ki sta v regiji že tako omejena.

Z razvojem podpornega okolja za podjetništvo bo treba podpreti prizadevanja za ustvarjanje novih delovnih mest in spremeniti način razvoja podjetij, da bo temeljil na novih proizvodih in tržnih ciljih. Ker največ delovnih mest daje tradicionalna industrija, se srečujemo z nizko stopnjo znanja o poslovanju in upravljanju ter s tem povezanih izkušenj. Manjka podjetniška kultura. Sodobne oblike zaposlovanja, kot sta socialno podjetništvo in združništvo, so lahko dopolnitev zaposlitvam v gospodarskih družbah.

Potrebno bi bilo bolj spodbujati podjetniški tip samozaposlovanja. Samozaposleni v regiji imajo različne pogoje poslovanja. Vzrok je v geografskih značilnostih same regije in v slabih transportnih povezavah. Regija je dokaj neenako razvita, kar ima vsekakor vpliv na razvoj samozaposlovanja v posameznih delih regije.

Ključni faktorji relevantnih okolij, ki bodo verjetno najbolj vplivali na rast in razvoj malih podjetij v Pomurju, so zlasti tiste njihove značilnosti, ki lahko pospešujejo

poslovanje že delujočih malih podjetij ter iskanje podjetniških priložnosti in njihovo uresničevanje z ustvarjanjem novih malih podjetij, tudi med mladimi.

5.6 MADŽARSKA NARODNA SKUPNOST V VLOGI PODJETNIŠTVA

Z Ustavo Republike Slovenije (2001) in zakonskimi predpisi so pripadnikom avtohtone madžarske narodne skupnosti na narodnostno mešanem območju zagotovljene sledeče pravice:

- pravica do uporabe materinega jezika (poleg slovenskega je v uporabi še madžarski jezik),
- pravice do razvoja narodne kulture,
- pravice do vzgoje in izobraževanja v lastnem jeziku ter oblikovanja in razvijanja teh dejavnosti, pravica do informiranja in obveščanja v svojem jeziku,
- pravica do ustanavljanja svojih organizacij,
- pravica do razvijanja gospodarske, kulturne in znanstvenoraziskovalne dejavnosti ter dejavnosti na področju javnega obveščanja in založništva (za namen ohranjanja svoje narodne identitete),
- pravico do ustanovitve samoupravne narodne skupnosti za uresničevanje svojih pravic,
- pravica do uporabe narodnostnih simbolov in pravica do sodelovanja z matičnim narodom,
- pravica do participacije v organih lokalne skupnosti,
- pravica do svojega predstavnika v Državnem zboru Republike Slovenije.

Poleg omenjenega Republika Slovenija tudi finančno podpira uresničevanje ustavno zagotovljenih pravic pripadnikov avtohtone madžarske narodne skupnosti in spodbuja gospodarski razvoj narodnostno mešanega območja.

V petih dvojezičnih občinah Pomurja je madžarska narodna skupnost organizirana v občinske samoupravne narodne skupnosti občin Lendava / Lendva, Dobrovnik / Dobronak, Moravske Toplice, Šalovci in Hodoš / Hodos. Vsaka občinska samoupravna narodna skupnost ima svet kot najvišjo obliko organiziranosti in iz svojih izvoljenih članov te občinske skupnosti po določenem ključu tvorijo krovno organizacijo, to je svet pomurske madžarske samoupravne narodne skupnosti.

Madžarska narodna skupnost ima številna društva, kulturne, izobraževalne in vzgojne ustanove, ki delujejo pretežno v madžarskem jeziku.

Na narodnostno mešanem območju je z zakonom določeno dvojezično šolstvo. Na narodnostno mešanem območju delujejo dvojezični vrtci, dvojezične osnovne šole ter dvojezična srednja šola v Lendavi. Preko izvajanja dualnega sistema izobraževanja je vzpostavljeno aktivno sodelovanje med srednjo šolo in gospodarskim okoljem, saj dijaki opravljajo obvezno prakso v lokalnih podjetjih in organizacijah. Možnost nadaljevanja študija madžarskega jezika za pripadnike madžarske narodnosti ja na Univerzi v Mariboru (Oddelek za madžarski jezik in

književnost na Filozofski fakulteti, ki ga sestavljata Katedra za madžarski jezik s književnostjo ter Lektorat za madžarski jezik) in na Univerzi v Ljubljani (Lektorat za madžarski jezik na Filozofski fakulteti) ter na podlagi bilateralnega sporazuma iz leta 1993 med Slovenijo in Madžarsko tudi na univerzah na Madžarskem.

Informativno dejavnost madžarske narodne skupnosti izvajata Zavod za informativno dejavnost madžarske narodnosti, ki izdaja tednik *Népújság* in v okviru javne RTV Slovenije pri Regionalnem RTV centru Maribor - Studio madžarskih programov Lendava radijski in televizijski program madžarske narodne skupnosti. Pomembna pridobitev na področju kulture je tudi Kulturni dom Lendava, ki je vsestranski in v Pomurju največji tovrstni objekt.

Omeniti je potrebno tudi aktivno sodelovanje lokalnih neprofitnih organizacij s sorodnimi organizacijami na drugi strani meje, katerega rezultat so številni uspešni mednarodni projekti iz najrazličnejših področij družbeno-ekonomskega življenja. Nadaljnja rast in razvoj tovrstnih sodelovanj in dejavnosti ustvarja možnosti in daje dobre podlage za razmah in okrepitev civilne sfere tudi pri nas. Civilno-družbene organizacije, socialna ekonomija in javno-zasebno partnerstvo so pojmi, ki predstavljajo alternativno razvojno možnost tudi na narodnostno mešanem območju.

Na območju narodne skupnosti so gospodarsko podporno okolje tvorili Razvojni center in Razvojni sklad s sedežem v Lendavi, Murania inkubator in na regionalni ravni RRA Mura s sedežem v Murski Soboti ter Razvojni agencija sinergija v Moravskih Toplicah. Vsi - razen slednjega - so pred leti prenehali delovati.

Na podjetju Euromur d.o.o., ki ga je ustanovila samoupravna narodna skupnost občine Lendava, so pred leti pripravili program razvoja podjetništva za narodnostno mešano območje, katerega rezultat bi lahko posplošili za večino krajev v Pomurju.

Izhajajoč iz družbeno-ekonomskega stanja in ključnih drugih karakteristik narodnostno mešanega območja ter ob upoštevanju njegovih prednosti in priložnosti, se ponujajo številne možnosti za razvoj podjetništva in podjetniške konkurenčnosti na tem območju.

Predlogi ukrepov za razvoj podjetništva in podjetniške konkurenčnosti na narodnostno mešanem območju posegajo na številna področja, in sicer:

- Pomurje ima strateško geografsko lego ter že postavljene oziroma tudi potencialne prometne povezave, ki so dobro izhodišče za vzpostavitev logistično-distribucijskih centrov. Pri tem igrajo – zaradi neposredne lege s sosednjimi državami in na vozliščih prometnih osi - narodnostno mešana naselja bistveno vlogo, ki jo je smiselno izkoristiti. Ukrepe, potrebne za realizacijo omenjenega cilja, je vsekakor smiselno in mogoče izvesti na širši ravni ob sodelovanju večjih akterjev iz vladnih, regionalnih in lokalnih krogov, med njimi pa mora svojega predstavnika imeti tudi narodna skupnost.
- v regiji je nekaj geotermalnih in drugih obnovljivih virov energije, ki do zdaj niso bili dovolj izrabljeni. Pri tem je mogoče pripraviti projekte, s

katerimi bi povečali pridobivanje energije iz obnovljivih virov, razvijati nove tehnologije, spodbuditi prenos dobrih praks in konceptov.

- za precejšen razvojni potencial ciljnega območja veljata tudi kmetijstvo in turizem. Obetavne možnosti obeh dejavnosti bi bilo mogoče doseči z medsektorskim povezovanjem ob vključevanju tudi drugih strateških dejavnosti, kot so domača obrt, trgovina, živilska industrija in podobne dejavnosti. Elementi, na katerih bi bilo smiselno graditi nadaljnji razvoj, so inovativni turistični produkti in storitve, lastna in prepoznavna podoba ter podeželski turizem. Pogoj za to pa je razmah (s turizmom povezanega) mikro in malega podjetništva na tem območju. Začetni ukrep za razvoj le tega je tudi razvoj podpornega in inovativnega podjetniškega okolja.
- dodatne možnosti ponuja tudi kulturni turizem. Ciljno območje zaznamuje multikulturalnost, bogat etnološko zgodovinski potencial in obmejna lega; to so lastnosti, ki jih je nujno potrebno izkoristiti. Njegovo dodatno konkurenčnost lahko povečujejo čezmejni turistični proizvodi in storitve ter oblikovanje posebnih čezmejnih območij narave, izobraževanja, raziskovanja, rekreacije itd. Za pospešitev vključevanja domačih institucij v čezmejne razvojne programe bi bilo potrebno zagotoviti njihovo večjo informiranost ter zagotoviti ključne kadre za pripravo in izvedbo tovrstnih projektov.
- spodbujati je potrebno privabljanje tujih in domačih investitorjev, razvoj človeškega kapitala in mednarodne raziskovalno-razvojne projekte. Z zmanjšanjem pomena državnih meja postajajo vedno pomembnejša različna partnerstva na teritorialni in sektorski ravni (kot npr. mreže, grozdi), z mreženjem pa se vzpostavijo strukture za sodelovanje med različnimi akterji z različnimi pogledi, interesi, pričakovanji, dolžnostmi in načeli (kumuliranje domačega znanja in izkušenj z znanjem in izkušnjami onkraj meje, izmenjati informacije in uskladiti dejavnosti in strategije – primeri dobre prakse za to že obstajajo). Potrebni ukrepi: oblikovati »vizijo in poslanstvo« narodnostno mešanega območja ter se zavedati svojih prednosti - le to ustrezno promovirati in tržiti.
- spodbuditi je potrebno razvoj človeških virov, tako v smislu kvalifikacije kot v smislu prekvalifikacije. Aktivnosti in ukrepi za doseg tega cilja: vzpostavitev sistema celovitega spremljanja in usmerjanja kariernega razvoja človeških virov, usposabljanje vodstvenega kadra v podjetjih in drugih ustanovah za izboljšanje vodstvenih kompetenc in vrlin, vključevanje magistrorv in doktorjev znanosti v gospodarsko sfero, spodbuditi izvajanje procesnih in organizacijskih inovacij, finančno podpreti izobraževanja in usposabljanja oseb, ki se izobražujejo, in njihovo kasnejše zaposlovanje v domačem okolju, spodbuditi mednarodno mobilnost (visoko kvalificiranih) kadrov in pridobivanje znanja in izkušenj v tujini.
- zapolniti bi bilo potrebo nišo na področju razvoja socialnega podjetništva in javno-zasebnega partnerstva ter tako prispevati k ustvarjanju novih delovnih mest ter k večjemu življenjskemu standardu tukaj živečega prebivalstva. Potrebni ukrepi: spodbuditi razvoj ustreznega podpornega okolja za razvoj socialnega podjetništva, informirati potencialne akterje o

možnostih delovanja v socialni ekonomiji (organizirati seminarje in predstavitve dobrih praks, izdati informativna gradiva, itd.). Pri vsem tem se je možno zgledovati na primerih dobre prakse s sosednje Madžarske, kjer je ta dejavnost v precejšnji meri razvita.

- prispevati bi bilo potrebno k razvoju t.i. civilnodružbenih razvojnih jeder, to je neformalnih socialnih omrežij, sestavljenih iz raziskovalcev in drugih strokovnjakov (inženirjev, oblikovalcev, informatikov itd.) ter podjetnikov in menedžerjev, kakor tudi iz organiziranih skupin iz nevladnih organizacij in združenj ter različnih civilnih pobud. Takšna jedra lahko prispevajo k porajanju novih zamisli, idej, inovacij in projektov ter posledično k ustanavljanju novih podjetij in delovnih mest.
- dvigniti je potrebno razvoj podjetniške kulture in podjetništva nasploh. V ta namen bi bilo smiselno izvajati promocijo vseh oblik podjetništva ter v te procese aktivno vključiti tudi lokalne medije in izobraževalne institucije (podjetniški krožki, tekmovanja, skupni projekti za dvig podjetniškega duha, itd.).
- spodbuditi razvoj raziskovalno razvojne dejavnosti in s tem pospešiti na znanju temelječ razvoj. Ukrepi: oblikovati interdisciplinarne, mednarodne razvojne time za izvedbo konkretnih projektov, študij, raziskav, podpirati rast mladih inovativnih podjetij in inovativnih skupin tudi z lastniškimi viri financiranja (dolgoročno proučiti možnost oblikovanja »mednarodnega« sklada tveganega kapitala).

Kot opazamo, so razvojni potenciali številčni, bistveno pa je, da tako znotraj Pomurja kot znotraj narodne skupnosti pri izvajanju in vključevanju v aktivnosti razvoja območja zagotovi enoten pristop. V ta namen pogrešamo organizacijo, ki bi prevzela naloge povezovanja različnih akterjev znotraj in izven narodnostno mešanega območja in zagotovila enoten »zunanj« nastop - tako na nacionalni kot na mednarodni ravni (v smislu povezovanja domačih in čezmejnih institucij). Nadalje bi bilo potrebno vzpostaviti podporno oziroma inovativno okolje »inkubator«, ki bi imel strateški vpliv na razvoj podjetništva na območjih celotnega Pomurja, kjer tega ni. S podjetniškim inkubatorjem ustvarimo učinkovite pogoje za nastajanje in razvoj novih podjetij, samozaposlovanja in zagotovimo urejeno poslovno okolje z infrastrukturo in širšim naborom upravnih in intelektualnih storitev.

Z vzpostavitvijo podjetniškega inovativnega okolja namreč ustvarimo možnosti za:

- aktiviranje razvojnih potencialov okolja,
- pridobivanje državnih in evropskih sredstev tudi sredstev za razvoj podjetništva v zamejstvu od Republike Madžarske. Člani in pridruženi člani, ki delujejo v inovativnem okolju, imajo možnosti kandidiranja za pridobitev nepovratnih sredstev za financiranje delovanja v tem okolju.
- razvoj podjetniške kulture,
- spodbujanje inovativnega okolja,
- povečanje možnosti in zmanjšanje tveganj za izvedbo dobrih inovativnih podjetniških idej,

- povečanje podjetniške atraktivnosti območja in možnost pridobitve tujih vlagateljev,
- spodbujanje sodelovanja med gospodarstvom in razvojno raziskovalnimi institucijami ter ustanovami znanja,
- vključevanje v domače in tuje mreže podjetniških inkubatorjev in inovacijskih centrov,
- vključitev v mednarodno podjetniško informacijsko mrežo ITDH, Network Marketing,
- izboljšanje pretoka informacij in prepoznavanje čezmejnih poslovnih priložnosti,
- lažji, cenejši in varnejši prodor podjetnikov na domači in tuje trge,
- doseganje sinergijskih učinkov pri skupnem koriščenju tehnične in ostale podjetniške infrastrukture.

Nadalje smo se z načrtno pripravljenim vprašalnikom v obliki razgovora oz. intervjuja obrnili na različna, predvsem mlada, mikro družinska podjetja, ki uspešno delujejo v danem okolju in pri tem ugotovili, da so za uspeh poleg inovativnega podpornega okolja potrebne tudi določene osebnostne lastnosti posameznika. Na osnovi izsledkov smo pripravili sledeče predloge oziroma napotke:

- da je pogoj za uspešnost samoiniciativnost,
- da je potrebno imeti čim več izkušenj na področju družbeno-ekonomskega življenja,
- da je morebitne neuspehe potrebno sprejemati kot pozitivne izkušnje, na katerih lahko gradimo prihodnost, kajti praktičnih izkušenj se v procesu izobraževanja ne moremo naučiti,
- da moramo verjeti v sebe in svoje sposobnosti in da moramo biti pri uresničitvi poslovnih idej vztrajni,
- da moramo biti po možnosti aktivni na vseh področjih družbeno-ekonomskega življenja, saj s tovrstnimi aktivnostmi pridemo do več idej in do priložnosti za razvoj,
- da pozitivna praksa in uspehi drugih močno pospešijo razmišljanje posameznikov in vero v sebe, kajti če je on zmogel, bom tudi sam. Nič ni nemogoče, pesimistično razmišljanje spremenimo v optimistično,
- da je potrebno povezovanje z drugimi akterji,
- da so kljub današnji informacijski tehnologiji osebni stiki poglobitnega pomena za uspešno sodelovanje,
- da je potrebno kariero graditi na poštenosti in medsebojnem spoštovanju,
- da ima posameznik veliko prednost, če obvlada več jezikov in pozna kulturo določenega naroda,
- da je pomembno, da ima posameznik marketinško strategijo.

Pri vsem tem pa ima velik pomen tudi strokovno in uspešno delujoče podporno okolje, ki nudi vso potrebno podporo v labirintih birokracije današnjega sistema.

Ne smemo spregledati, da mora biti v poslovnem svetu prisotna kombinacija sreče, znanja in izkušenj ter priložnosti.

6 PREVERJANJE VELJAVNOSTI HIPOTEZ

Preizkus prve hipoteze

Prva hipoteza se glasi: Razlika v stopnji registrirane brezposelnosti med Pomurjem in Slovenijo se je od leta 2005 do 2014 zmanjševala. V letu 2014 je bila ta razlika vsaj za eno odstotno točko manjša kakor v letu 2005. Hipoteza temelji na pričakovanju oziroma logičnemu sklepanju, da so morali številni ukrepi v Pomurju, ki jih opisujemo v tem diplomskem delu, vsaj nekaj prispevati h končnemu rezultatu, torej vsaj relativnemu izboljšanju razmer glede brezposelnosti.

Najprej si oglejmo primerjalne podatke od leta 2005 do 2014 v tabeli 9.

	LETO									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
SLOVENIJA	10,2	9,4	7,7	6,7	9,1	10,7	11,8	12	13,1	13,1
Pomurska	17,1	15,7	13,4	12,2	15,9	19	18	17,3	17,8	18,4
razlika	6,9	6,3	5,7	5,5	6,8	8,3	6,2	5,3	4,7	5,3

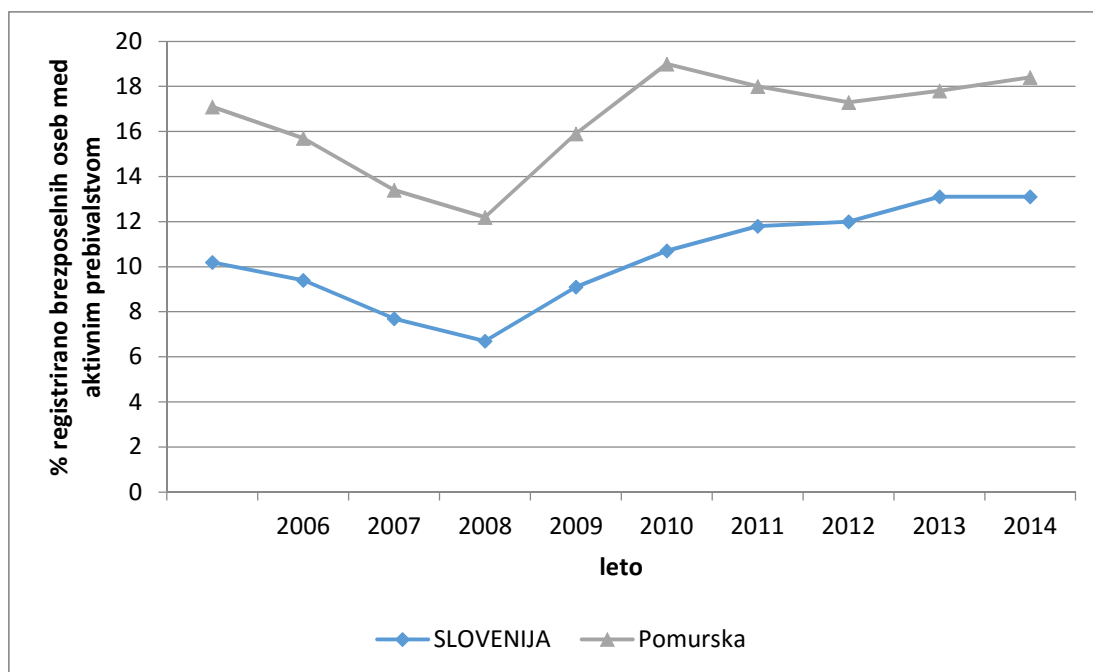
Tabela 9: Stopnje registrirane brezposelnosti v Sloveniji in v Pomurski regiji od leta 2005 do 2014.

(Vir: SURS, 2016. Aktivno prebivalstvo, izbrani kazalniki po kohezijskih in statističnih regijah, stopnja registrirane brezposelnosti. Razlika: lasten izračun.)

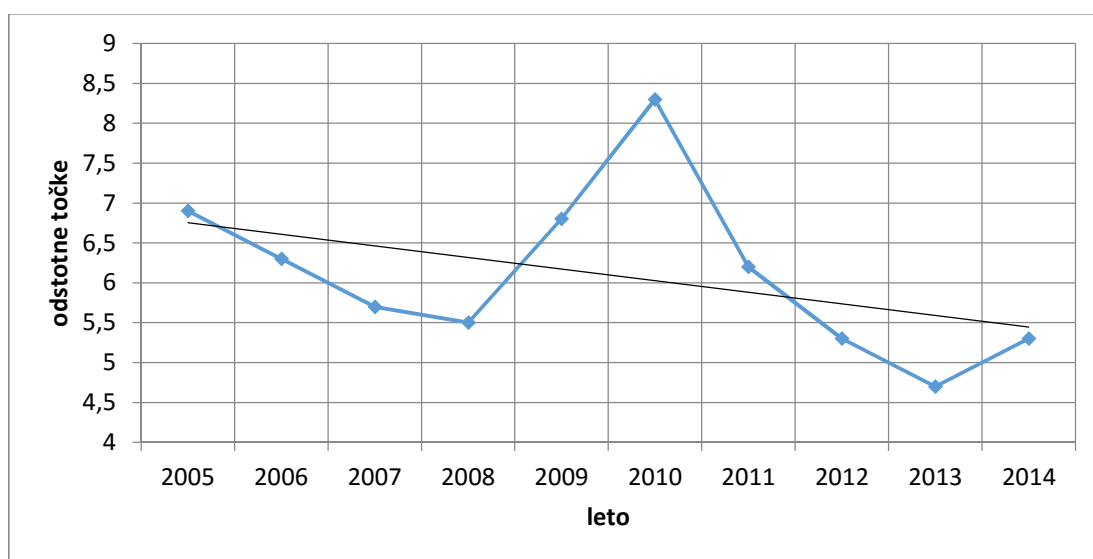
Bolj nazorno še na sliki 5 in 6. Na sliki 5 je jasno razvidno, da se je stopnja registrirane brezposelnosti v Sloveniji in v Pomurju od leta 2005 do 2008 naglo zmanjševala (v Pomurju od 17,1% na 12,2%). To je bilo v obdobju visoke gospodarske rasti. V letu 2009 je prišlo do »preloma«, stopnja registrirane brezposelnosti je začela naglo naraščati in je v Pomurju v letu 2010 že pomembno preseгла stopnjo iz leta 2005. Primerjava pokaže, da se gibanje stopnje brezposelnosti v Pomurju po letu 2008 kaže na podoben način kakor v Sloveniji, vendar z nekaterimi razlikami.

Naše osnovno vprašanje je, ali se je razlika med Pomurjem in Slovenijo zmanjšala. V letu 2005 je bila stopnja registrirane brezposelnosti v Pomurju večja od slovenske za 6,9 odstotnih točk, v letu 2014 za 5,3 odstotnih točk. Razlika se je torej zmanjšala v korist Pomurja za več kot eno odstotno točko. Pomeni, da prvo hipotezo lahko sprejmemo.

Seveda pa tega relativno majhnega pozitivnega premika ne moremo kar preprosto pripisati le vsem opisanim ukrepom, opisanih v prejšnjih poglavjih. Le domnevamo lahko, da so imeli določen vpliv.

Slika 5: Stopnje registrirane brezposelnosti v Sloveniji in v Pomurski regiji od leta 2005 do 2014. (Vir: Narisano po podatkih iz tabele 9.)

Slika 6: Razlika med stopnjo registrirane brezposelnosti v Pomurju in v Sloveniji, izraženo z odstotnim deležem. (Vir: Narisano po podatkih iz tabele 9.)

Preizkus druge hipoteze

Druga hipoteza se glasi: Število samozaposlenih oseb (brez upoštevanja kmetov) se je v Pomurju od leta 2005 do 2014 povečevalo, predvsem po nastanku gospodarske krize. To hipotezo pripisujemo dejstvu, da so se mnogi zaradi povečane

brezposelnosti in pomanjkanja ustreznih prostih delovnih mest lotili podjetništva. Dodatno naj bi k temu prispevali tudi ukrepi, omenjeni pri prvi hipotezi.

Najprej si oglejmo primerjalne podatke od leta 2005 do 2014 v tabeli 10. Pri tem SURS opozarja, da se zaradi zaokroževanja na cela števila vsote ne ujemajo vedno.

	LETO									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
SLOVENIJA	50146	51519	53303	55442	58508	59824	61258	60823	61395	64351
Pomurska	2440	2477	2501	2500	2632	2737	2789	2695	2656	2728
Pomurska, razlika v številu glede na predhodno leto		37	24	-1	132	105	52	-94	-39	72

Tabela 10: Število samozaposlenih oseb (brez upoštevanja kmetov) v Sloveniji in v Pomurski regiji od leta 2005 do 2014.

(Vir: SURS, 2016. Aktivno prebivalstvo, izbrani kazalniki po kohezivskih in statističnih regijah, število samozaposlenih (brez upoštevanja kmetov). Razlika: lasten izračun).

Obdobje 2005-2014 kaže, da se je število samozaposlenih oseb v Pomurju postopoma povečevalo, največ v letih 2009 in 2010, kar se sklada z našo drugo hipotezo. V letu 2012 in 2013 pa je število glede na predhodno leto celo upadlo, ponovno se je število samozaposlenih povečalo v letu 2014, vendar še ni preseгло števila iz leta 2010 in 2011. Skupaj je bilo število samozaposlenih v Pomurski regiji v letu 2014 za 11,8 % višje kakor v letu 2005. Podroben trend kaže tudi gibanje samozaposlenih oseb na ravni celotne države, s to razliko, da je bila intenziteta rasti tam nekoliko višja, kar kažejo podatki na sliki 7.

Na sliki 7 prikazujemo stopnjo rasti števila samozaposlenih v Pomurju in Sloveniji v obdobju od 2005 do 2014.

Naša hipoteza je, da se je v Pomurju število samozaposlenih oseb v obdobju med 2005-2014 povečalo. Povzamemo lahko, da je postavljena hipoteza pravilna, saj se je število samozaposlenih oseb v opazovanem obdobju povečalo. To je po našem mnenju lahko poledica tako ukrepov aktivne politike zaposlovanja kot splošnih družbeno-ekonomskih razmer v družbi.

Presenetljivo pa je, da Pomurska regija kljub številnim ukrepom za spodbujanje samozaposlovanja po stopnji rasti števila samozaposlenih še vedno bistveno zaostaja za Slovenijo, kar pripisujemo zlasti pomanjkanju podjetniške iniciative v omenjeni regiji.

Slika 7: Razlika med številom samozaposlenih oseb v Sloveniji in v Pomurski regiji od leta 2005 do 2014, prikazano v odstotkih glede na predhodno leto. (Vir: izračunano in narisano po podatkih v tabeli 10.)

Preizkus tretje hipoteze

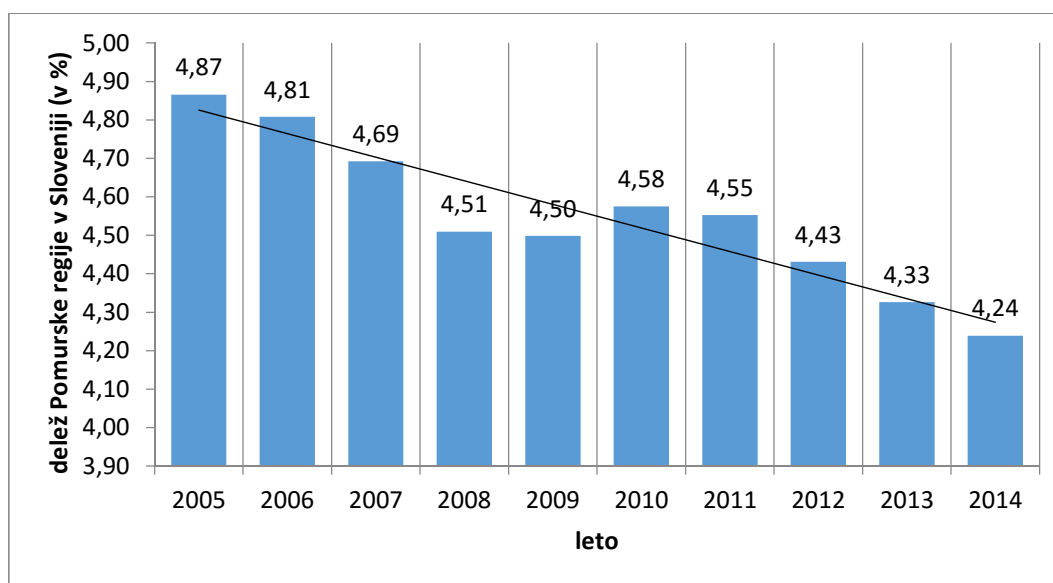
Tretja hipoteza se glasi: Delež samozaposlenih v Pomurju se je v obdobju od leta 2005 do 2014 v primerjavi s Slovenijo pomembno povečeval. Šteli bomo, da je povečanje pomembno, če bo v večini let vsaj za eno odstotno točko večje kot v letu 2005. Tudi to hipotezo utemeljujemo s številnimi ukrepi, ki so bili izvajani v Pomurju zaboljševanje razmer na področju samozaposlovanja.

Najprej si oglejmo primerjalne podatke od leta 2005 do 2014 v tabeli 11.

	LETO									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
SLOVENIJA - število samozaposlenih	50146	51519	53303	55442	58508	59824	61258	60823	61395	64351
Pomurska regija - število samozaposlenih	2440	2477	2501	2500	2632	2737	2789	2695	2656	2728
Delež Pomurske regije med samozaposlenimi v Sloveniji (v %)	4,87	4,81	4,69	4,51	4,50	4,58	4,55	4,43	4,33	4,24

Tabela 11: Delež samozaposlenih oseb v Pomurski regiji glede na število samozaposlenih v Sloveniji v obdobju 2005-2014 (v %). (Vir: Lasten izračun po podatkih v tabeli 10.)

Poglejmo rezultat še bolj nazorno na sliki 8.

Slika 8: Delež samozaposlenih oseb v Pomurski regiji glede na število samozaposlenih v Sloveniji v obdobju 2005-2014 (v %). (Vir: Narisano po podatkih iz tabele 11.)

Rezultati so dokaj jasni. Čeprav je absolutno število samozaposlenih v Pomurski regiji od leta 2005 do 2014 v glavnem naraščalo, pa je bilo to naraščanje v državi še bolj izrazito. Posledica je, da je delež samozaposlenih oseb v Pomurski regiji glede na vse samozaposlene osebe v Sloveniji upadal. Ta trend je dokaj izrazit, izjemo predstavlja povečanje deleža v letu 2010 in 2011 glede na leto 2008 in 2009.

Vendar pa rezultati dokazujejo, da lahko tretjo hipotezo zavrnilo. Pomurska regija je primerjalno z državo po deležu samozaposlenih nazadovala.

7 ZAKLJUČKI

7.1 OCENA UČINKOV

Mednarodna primerjava na področju podjetništva in števila novo nastalih podjetjih, kot tudi stopnja preraščanja malih podjetji v srednja, je pokazala, da Slovenija na vseh področjih zaostaja za najbolj dinamičnimi gospodarstvi, tako v okviru držav OECD kot tudi EU. Na to opozarja tudi analiza Svetovne banke, ki razloge za manjšo dinamičnost slovenskega podjetništva išče tudi v relativno slabo razvitem podpornem okolju. Programi in dejavnosti bi se morale bolj približati potrebam potencialnih uporabnikov. Več bi morali spodbujati mlade in jih informirati o možnostih samozaposlovanja ter o programih, ki so namenjeni prav njim in njihovemu zaposlovanju. Akterji podjetniškega podpornega okolja bi morali bolj povezano nastopiti navzven in poenotiti svoje delovanje, saj so informacije preveč razpršene.

Ob pregledu literature in praktične analize ter lastnih izkušenj lahko sklepamo, da imajo mladi v Pomurju večji problem pri iskanju zaposlitve kot v drugih regijah. Ker obstaja vsesplošna mentaliteta, da je to regija brez prihodnosti, se mladi že v osnovi odločijo, da se bodo zaposlili drugje. Vendar se pri tem ne zavedajo, da s tem škodijo regiji. Znanje, samoiniciativnost in nagnjenost k spremembam so ključne lastnosti mladih, ki bi lahko pripomogle k razvoju regije. Torej nujno je sinergično, vzajemno sodelovanje. To vodi do sklepa, da kljub pozitivnemu značaju samozaposlitve vse male ekonomske enote niso inovativne in fleksibilne, mnoge ravno nasprotno. Le redkim namreč uspe, da ubežijo nestabilnostim in da najdejo svoje mesto na trgu.

Sklop za večjo aktivnost na trgu dela vključuje vlaganja v karierno svetovanje, zgodnje odkrivanje ovir za zaposlitev, aktivacijo predvsem dolgotrajno brezposelnih in tistih, ki jim to grozi ter neaktivnih, spodbujanje zaposlovanja oziroma samozaposlovanja, posebej mladih, starejših in slabše izobraženih. Upoštevati je treba potencialne perspektivne sektorje v okviru APZ, reformo obstoječega inštituta študentskega dela ter ukrepe za zmanjševanje dela in zaposlovanja na črno. Ugotavljamo, da nimamo integriranega sistema, ki bi prevzel nase vlogo posredovalca med mladimi pred izbiro poklica in podjetji, ki bi jih želeli zaposliti, in ki bi z inovativnimi rešitvami dodatno prispevali k ohranitvi poseljenosti regije in k rasti življenjske ravni.

Čeprav je samozaposlovanje način zaposlitve, ki je bolj pisan na kožo posameznikom z veliko delovnimi izkušnjami, menimo, da bi lahko bil način zaposlovanja tudi za mlade. Tukaj mislimo predvsem na mlade diplomante, ki imajo veliko znanja in veščin, so prilagodljivi in vsaj nekateri za kariero pripravljeni tvegati. Čeprav navadno nimajo dovolj izkušenj, ki so potrebne za to obliko zaposlitve, bi se z ustreznim podpornim podjetniškim okoljem marsikateri mladi najbrž odločil za ta tip zaposlitve.

Kljub vsemu pa samozaposlovanje ni oblika zaposlitve, ki bi bila primerna za vsakega posameznika. Prav zato lahko predstavlja le obrobno rešitev za pojav brezposelnosti, nikakor pa se ne sme razširiti v vse splošno »siljenje« brezposelnih v to obliko zaposlitve, ki je tvegana in specifična. Marsikateri brezposelni nima ne izobrazbe ne znanja ne drugih potrebnih lastnosti, ki so potrebne za to obliko zaposlitve. V teh primerih bi bilo podporno podjetniško okolje v regiji v veliko pomoč.

Prav pomanjkanje znanja s področja financ samozaposlenim povzroča dodatne stroške, saj morajo najemati zunanje izvajalce (npr. računovodski servis). Menimo tudi, da je samozaposlovanje pri nas še vedno preveč birokratski in tog način zaposlitve. Vsi se strinjamo, da je značaj posameznika pomembna determinanta pri vstopu v samozaposlitev in uspešnemu obstoju v samozaposlovanju. Kot potrebne lastnosti samozaposlenega se omenjajo med drugimi nagnjenost k tveganju, delavnost, prepričanje v svoje sposobnosti in prilagodljivost. Prednost, ki jo omogoča samozaposlovanje, je večja fleksibilnost in avtonomija pri samem delu, kar v zameno prinaša večje zadovoljstvo z delom. Kljub stresu, preobremenjenosti in tveganjem, ki jih morajo samozaposleni sprejemati, jim nihče ne more vzeti občutka neodvisnosti in možnosti, da sami razporejajo s svojim delovnim in prostim časom.

Dejstvo je tudi, da posamezna podjetja v Pomurju premalo sodelujejo z mladimi. Ker se podjetja sama ne angažirajo, se na tem mestu pojavijo druge organizacije kot posredniki (npr. RRA Mura, PIF...) in ostale fundacije. Vendar pa organizacije vsako leto težje pridobijo podjetja, ki bi bila pripravljena sodelovati z njimi. Glede na to, da mladi predstavljajo perspektivno delovno silo, je prav, da se delodajalci tega zavedajo. Podjetja bi se morala mladim predstaviti z vizijo in cilji, jih navdušiti in jim omogočati finančno spodbudo za šolanje. S tem bi se že v začetku vzpostavilo sodelovanje, ki bi se kot rezultat pokazal v zapolnitvi deficitarnih delovnih mest, zmanjšanju brezposelnosti mladih in povečanju razvoja Pomurske regije.

Mladi se zavedajo slabega gospodarskega stanja v Pomurski regiji, vendar se do tega obnašajo dokaj pasivno. Zdi se, da so nad regijo obupali, saj ne dobijo prave priložnosti, da bi se dokazali. Verjamemo, da se država dejansko trudi, da bi uspešno obvladovala število brezposelnih mladih, vendar je potrebno več narediti na področju spodbujanja gospodarstva oziroma odpiranja novih delovnih mest in sodelovanja z delodajalci, ki bi bili pripravljene zaposliti mlade.

Za pomursko območje je značilno, da se zapirajo delovna mesta v proizvodni dejavnosti in prepočasi odpirajo nova delovna mesta v storitveni dejavnosti. Tako niti ni delovnih mest, kjer bi se lahko razpisovalo kadrovske štipendiranje. Vendar pa lahko vidimo prihodnost prav v tem načinu spodbujanja zaposlovanja v regiji. Namreč ni dovolj, da se mladi izobrazijo, pač pa da se dejansko vrnejo nazaj v regijo in z znanjem doprinesejo k razvoju regije.

Socialna infrastruktura še vedno predstavlja šibko točko Pomurja. V Pomurju ni nobene visokošolske institucije, ki bi izvajala univerzitetni program. To že v osnovi sili mlade, da se šolajo izven regije, med študijskim časom nabirajo izkušnje izven

regije in se posledično zaposlujejo izven regije. Z izgradnjo visokošolskih središč bi se verjetno lahko stanje izboljšalo.

Brez podjetnih državljanov in podjetij ni razvoja v Sloveniji, zato mora podjetništvo predstavljati pozitivno vrednoto. Nauk o podjetništvu in njegovo ustrezno promocijo je potrebno vključiti že v osnovnošolske izobraževalne programe ter mladim tako omogočiti, da se z osnovnimi podjetniškimi in finančnimi pojmi seznanijo že v rani mladosti. Spodbuditi je potrebno vsa prizadevanja podjetnikov, malih, srednjih in velikih podjetij k uspehu, rasti, širitvi ter družbeni odgovornosti. Država mora poskrbeti, da bo zagotovila konkurenčno poslovno okolje, v katerem bo prijazno poslovati in kjer bo podjetniški potencial lahko prišel do izraza, za kar je potrebno izboljšati poslovno okolje, predvsem v smeri večje preglednosti, razumljivosti predpisov in z vidika presoje njihovih vplivov na poslovanje, kar bo omogočilo enostavnejše ustanavljanje, hitrejšo rast in razvoj podjetij.

V okviru ukrepa razvoja narodne skupnosti so podprti izobraževalni, socialni, zaposlitveni in zdravstveni programi, s katerimi se bodo zagotavljali pogoji za ohranitev, krepitev in razvoj narodne skupnosti na tem območju. Pri vsem tem pa se premalo pozornosti posveča prav gospodarskemu razvoju narodnostno mešanega območja, čeprav je po našem mnenju prav ta vidik ključnega pomena za dolgoročni obstoj narodne skupnosti. Potrebne ukrepe smo navedli v podpoglavju 5.6.

7.2 POGOJI ZA UVEDBO

Na splošno velja, da bi se mladi morali bolj zavedati pomena izobrazbe. Posebej tisti s primanjkljaji na tem področju. Če želi biti posameznik uspešen v samozaposlovanju, se mora učiti, pridobivati nova znanja in se tako osebno razvijati. Le na tak način se bo razvijalo tudi njegovo podjetje oziroma dejavnost. Izobrazba pa je pomembna ne le za uspešno samozaposlovanje, temveč tudi nasploh za uspešen vstop na trg dela. Menimo, da se mladi z višjo stopnjo izobrazbe tega zavedajo veliko bolj kot ostali. Da se bodo mladi uspešno prilagajali potrebam na trgu dela in čim hitreje ter »neboleče« prehajali med obdobji zaposlenosti in brezposelnosti, morajo veliko vlagati v vseživljenjsko izobraževanje in učenje ter prevzeti večjo mero zainteresiranosti in odgovornosti.

Mladi diplomanti morajo poleg specifičnih znanj, ki jih bodo potrebovali, da bodo uspešni v svojem poklicu, pridobiti tudi znanja, ki so potrebna za uspešno vodenje svojega podjetja. Samozaposlovanje se mora v regiji razviti v podjetništvo, ki ima možnost za širjenje v mala podjetja z več zaposlenimi. Samozaposlitev mora biti razumljena kot prvi korak k podjetništvu. Da pride do prehoda iz obrtništva v podjetništvo, se morajo samozaposleni naučiti zaposlovati druge in jim delegirati delo. Na tej poti jim lahko koristno pomoč nudijo tudi razne podporne institucije, kot so inkubatorji, tehnološki parki ipd., ki bi morali biti dejavni v vsaki večji občini ali vsaj na regijski ravni.

Ker se bodoči izobraženci težko uveljavijo na trgu dela, menimo, da bi morale biti sodelovanje v obliki predstavitev podjetij in gospodarstva vzpostavljeno že na srednješolski ravni, ali morda na višji ravni osnovne šole, ter da bi bilo potrebno izvesti več praktičnih ekskurzij dijakov k lokalnim gospodarskim subjektom oziroma, da bi bilo potrebno zagotoviti delovno prakso mladih v podjetjih. Žal pa praksa kaže, da je interes za vzpostavitev tega sistema šibak tudi s strani gospodarskega okolja, saj se za izvajanje tovrstnih aktivnosti odločajo le redkokatera podjetja. V te procese pa bi se bolj aktivno morale vključiti tudi lokalne skupnosti in občine.

7.3 MOŽNOSTI NADALJNJEGA RAZVOJA

Pomurje sicer ima možnosti za razvoj, a zato je potrebno zagotoviti kapital in ustvariti produktivno, učinkovito in z znanjem polno okolje, kjer bo imela mlada izobražena delovna sila večjo možnost zaposlitve, mladi brez potrebne izobrazbe pa možnost šolanja.

Pomurska regija vidi svojo priložnost v prehrabnih verigah in proizvodnji kmetijskih pridelkov ter povezuje svoj razvoj s turizmom. Vse aktivnosti regije in njene razvojne vsebine pa bodo prepletene s podjetništvom kot osnova za trajen, skladen in kvaliteten razvoj Pomurske regije v prihodnje.

Menimo, da podjetniška kultura v regiji še vedno ni dovolj dobro razvita. Zato bi morale občine in regijski razvojni centri ter druge institucije poskrbeti, da bi se miselnost med prebivalci regije spremenila. Ta pojav je še posebej značilen za narodnostno mešano območje v Pomurju, kjer bi bilo potrebno s primeri dobre prakse iz matične države spodbuditi podjetniško razmišljanje in udejstvovanje med lokalnim prebivalstvom, predvsem pa mladimi.

Težje vključevanje mladih na trg delovne sile ter posledično pozno osamosvajanje mlajše populacije lahko vodi do pojava bega možganov. Zato moramo posebno skrb nameniti mladim, predvsem z vidika učinkovitejšega prehoda na trg dela, kamor bi morali usmeriti največ ukrepov, med drugim v izvajanje pripravništva, vajeništva, mojstrstva ter prenosa znanj starejših na mlajše.

Razvoj mora temeljiti na izboljšanju učinkovitosti rabe vseh virov: človeških, finančnih in naravnih. In prav tako se morajo na narodnostno mešanem območju Pomurja izkoristiti številne prednosti, ki jih ponuja multikulturalnost tega območja, kot so npr. dvojezično šolstvo in poznavanje jezikov tudi drugih sosednjih držav, geografska bližina treh sosednjih držav, širši nabavni in prodajni trgi in ne nazadnje možnosti za skupne mednarodne gospodarske, finančne, turistične in kulturne projekte.

Zaključimo lahko, da se je potrebno zavedati, da je problem zaposlovanja mladih vse bolj pereč. Ker je v Sloveniji prisotna potreba po dvigu stopnje podjetniške dejavnosti, bo potrebno vlagati v zaposlovanje in predvsem samozaposlovanje

mladih ter jim na tak način omogočiti, da se bo njihov človeški potencial, ki so si ga pridobili v izobraževalnem sistemu, ustrezno udejanil. In zavedati se moramo še dejstva, da je naša prihodnost v veliki meri odvisna od razvitosti podjetništva. Le na tak način bomo lahko kot država in regija zagotavljali konkurenčnost.

LITERATURA IN VIRI

LITERATURA

1. Adam, F., Makarovič, M., Rančević, B. in Tomšič, M. (2001). *Socio-kulturni dejavniki razvojne uspešnosti: Slovenija v evropski perspektivi*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
2. Antončič, B., Hisrich, R. D., Petrin, T. in Vahčič, A. (2002). *Podjetništvo*. Ljubljana: GV založba.
3. Belčič, F. (2002). *Proces zaposlovanja kadrov*. Kranj: Založba Moderna organizacija.
4. Domadenik, I. (1994). *Merjenje brezposelnosti*. Slovenija-statistika-Evropska Unija, Zbornik posvetovanja statistikov. Radenci: Zavod R Slovenije za statistiko in Statistično društvo Slovenije.
5. Florjančič, J. (1999). *Planiranje in razvoj kadrov*. Kranj: Moderna organizacija.
6. Florjančič, J., Bernik, M. in Novak, M. (2004). *Kadrovski management*. Kranj: Moderna organizacija.
7. Ignjatović M. Ignjatović, M., Kramberger, A. in Štarkl, D. (2007). *Zaposljivost v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
8. Korpič-Horvat, E. (2003). *Migracije 4, Zaposlovanje in brezposelnost v Pomurju*. Ljubljana: Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU.
9. Mežnar, D. (2000). *Podjetniško pravo*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
10. Plut, H. in Plut, T. (1995). *Podjetnik in podjetništvo*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
11. Pšeničny, V., Berginc, J., Letonja, M., Pavlin, I., Vadnjak, J., Žižek, J. et.al. (2000). *Podjetništvo, podjetni, podjetniška priložnost, podjetniški proces, podjetje*.
12. Ruzzier, M., Antončič, B. in Bratkovič, T. (2008). *Podjetništvo*. Koper: Društvo za akademske in aplikativne raziskave.
13. Senjur, M. (2001). *Makroekonomija: makroekonomija majhnega odprtega gospodarstva*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
14. Svetlik, I. (1985). *Brezposelnost in zaposlovanje*. Ljubljana: Delavska enotnost.
15. Trbanc, M. in Verša, D. (2002). *Zaposlovanje mladih*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
16. *Zakon o razvojni podpori Pomurski regiji v obdobju 2010–2015*. (2009). *Uradni list RS*, št. 87.

VIRI

1. Časnik Dnevnik (2012). Izšel priročnik za zaposlovanje in vlaganja v Pomurju. (23. 10. 2012). Dnevnik.si. Pridobljeno: 2. 4 2015 na <https://www.dnevnik.si/1042358656/posel/zaposl/1042358656>

2. Damijan, P. J. (15. 11. 2012). Brezposelnost v Pomurju in davčna kratkovidnost. Damijan.org. Pridobljeno 1. 4. 2015 na <http://damijan.org/2012/11/15/brezposelnost-v-pomurju-in-davcna-kratkovidnost/>
3. Euromur, podjetje za poslovno svetovanje, d.o.o. (2010). Program razvoja podjetništva in podjetniškega inkubatorja na območju, kjer živijo pripadniki madžarske narodne skupnosti. Euromur d.o.o.. Pridobljeno 20. 4. 2015 na sedežu podjetja.
4. Mercina, J. (1. 10. 2015). Samostojni podjetnik (s. p.). Mladipodjetnik.si. Pridobljeno 30. 3. 2015 na <http://mladipodjetnik.si/podjetniski-koticek/ustanovitev-podjetja/katero-obliko-podjetja-izbrati/samostojni-podjetnik-s.p>.
5. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (2015). Letno poročilo o izvajanju ukrepov države na trgu dela za leto 2013. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Pridobljeno 20. 4. 2015 na http://www.mdds.gov.si/fileadmin/mdds.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/zaposlovanje/LP_ZUTD_2013.pdf
6. Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo (2011). 2. letno poročilo o izvajanju ukrepov Zakona o razvojni podpori Pomurski regiji v obdobju 201-2015. Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. Pridobljeno 22. 8. 2015 na http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/svlr/PROJEKTNA_PISARNA_-POMURJE/Porocila/22032012_2._letno_porocilo_Pomurski_zakon.pdf
7. Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo (2015). Program spodbujanja konkurenčnosti Pomurske regije v obdobju 2010-2015. Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. Pridobljeno 15. 4. 2015 na http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/svlr/PROJEKTNA_PISARNA_-POMURJE/PUBLIKACIJE/Publikacija-SLO.pdf
8. Ministrstvo za gospodarstvo (2013). Strategija razvoja Slovenije 2014-2020. Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. Ministrstvo za gospodarstvo. Pridobljeno 28. 12. 2015 na http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CB8QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.rra-sp.si%2Fsi%2Ffile%2Fdownload%2F157_93e0b8d8b303%2FSRS_odbori.doc&ei=T_c0VeH8FYKcsgH064D4CQ&usg=AFQjCNF9a1N_r5oh8Aw0kBah_sU-yPcATQ&bym=bv.91071109,d.bGg
9. Mladinski center Šentjur (2016). Novi programi za samozaposlovanje šele leta 2015. Mladi-sentjur.si. Pridobljeno 26. 11. 2015 na <http://www.mladi-sentjur.si/Mladinski-podjetniski-inkubator/novi-programi-za-samozaposlovanje-sele-leta-2015.html>
<https://www.dnevnik.si/1042358656/posel/zaposl/1042358656>
10. Nared, M. (26. 7. 2009). Samozaposlitev: ni vse med in mleko. Rtv slo. Pridobljeno 26. 3. 2015 na <http://www.rtv slo.si/slovenija/samozaposlitev-ni-vse-med-in-mleko/208470>

11. Regionalna razvojna agencija Mura d.o.o.. (2015). Regionalni razvojni program Pomurske regije 2007-2013. Regionalna razvojna agencija Mura d.o.o.. Pridobljeno 10. 5. 2015 na http://www.lea-pomurje.si/datoteke/RRP_Pomurje_2007-2013.pdf
12. Regionalna razvojna agencija Mura d.o.o.. (2015). Regionalni razvojni program 2014-2020. Regionalna razvojna agencija Mura d.o.o.. Pridobljeno 11. 5. 2015 na <http://www.rra-mura.si/page.aspx?top=3&sub=191&title=RRP%20POMURJE%202014-2020>
13. Regionalna razvojna agencija Mura d.o.o.. (2015). Seznam projektnih predlogov. Regionalna razvojna agencija Mura d.o.o.. Pridobljeno 10. 5. 2015 na http://www.rra-mura.si/prenosi/Priloga%201_Seznam%20projektnih%20predlogov%20RRP.pdf
14. RS Vlada Republike Slovenije. (2010). Program spodbujanja konkurenčnosti Pomurske regije v obdobju 2010-2015. RS Vlada Republike Slovenije. Pridobljeno 15. 12. 2015 na http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/svlr/PROJEKTN_A_PISARNA_POMURJE/Program_KONCNI.pdf
15. Setnikar., N. (24. 12. 2014). Tudi v 2015 bo veljala delna oprostitev plačila prispevkov. Mladipodjetnik.si. Pridobljeno 26. 7. 2015 na <http://mladipodjetnik.si/novice-in-dogodki/novice/tudi-v-2015-bo-veljala-delna-oprostitev-placila-prispevkov>
16. Starič, T. in Vukelić, M. (8. 10. 2009). Tisoč novih delovnih mest v Pomurju. Delo.si. Pridobljeno 1. 4. 2015 na <http://www.delo.si/gospodarstvo/vladatatisoc-novih-delovnih-mest-v-pomurju.html>
17. Stopnja registrirane brezposelnosti je bila v januarju 2015 13,5-odstotna. (januar 2015). Stat.si. Pridobljeno 22. 4. 2015 na <http://www.stat.si/StatWeb/prikazi-novico?id=5086>
18. Statistični urad Republike Slovenije (2016). Aktivno prebivalstvo, izbrani kazalniki po kohezijskih in statističnih regijah, stopnja registrirane brezposelnosti. Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno 16.4.2016 na: http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Dem_soc/07_trg_dela/05_akt_preb_po_regis_virih/02_07728_aktivno_preb_kazal/02_07728_aktivno_preb_kazal.asp
19. Uradni list RS št. 34/2014. (2014). Pravilnik o razvrstitvi razvojnih regij po stopnji razvitosti za programsko obdobje 2014-2020. Uradni list Republike Slovenije. Pridobljeno 12. 12. 2015 na <http://www.uradni-list.si/1/content?id=117442>
20. Val 202 (2015). Kako do službe v krizi? (11. 5. 2015). Val202.rtv slo.si. Pridobljeno 1. 4. 2015 na <http://val202.rtv slo.si/2012/05/izvidnica-kako-do-sluzbe-v-krizi/>
21. Vlada sprejela poročilo o izvajanju Zakona o razvojni podpori Pomurski regiji v obdobju 2010 – 2015 v letu 2013. (8. 9. 2014). Racunovodja.com. Pridobljeno 17. 4. 2015 na http://www.racunovodja.com/clanki.asp?clanek=8245/Vlada_sprejela_poroci

- o_o_izvajanju_Zakona_o_razvojni_podpori_Pomurski_regiji_v_obdobju_2010_%96_2015_v_letu_2013
22. Zakon o urejanju trga dela. (2013). Uradni list RS, št. 80/2010, 21/2013, 63/2013. Neuradno prečiščeno besedilo.
 23. Zabukovec, M. (11. 3. 2014). Samozaposlovanje: podjetno v siromaštvo. Delo.si. Pridobljeno 26. 3. 2015 na <http://www.delo.si/novice/slovenija/samozaposlovanje-podjetno-v-siromastvo.html>
 24. Zanimanje za samozaposlovanje po izteku programa subvencij izpuhtelo. (20. 7. 2014). Dnevnik.si. Pridobljeno 26. 3. 2015 na <https://www.dnevnik.si/1042675500/posel/novice/zanimanje-za-samozaposlovanje-po-izteku-programa-subvencij-izpuhtelo>
 25. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (2016). Finančne spodbude. Zavod RS za zaposlovanje. Pridobljeno 25. 04. 2016 na http://www.ess.gov.si/delodajalci/financne_spodbude
 26. Zavod RS za zaposlovanje. (2015). Samozaposlovanje in drugačne oblike zaposlitve. Zavod RS za zaposlovanje. Pridobljeno 15. 12. 2015 na http://www.ess.gov.si/_files/4341/samozaposlovanje_in_drugacne_oblike_za_poslitve.pdf
 27. Zavod RS za zaposlovanje. (2015). Poročilo o izvajanju ukrepa Spodbujanje samozaposlovanja v obdobju od leta 2007 do leta 2013. Zavod RS za zaposlovanje. Pridobljeno 23. 4. 2015 na http://www.ess.gov.si/_files/8563/Porocilo%20o%20izvajanju%20programa%20Spodbujanja%20samozaposlovanja%202007%20do%202011.pdf
 28. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (2016). Poročilo o izvajanju ukrepa spodbujanje samozaposlovanja v obdobju od 2007 do 2013. Zavod RS za zaposlovanje. Pridobljeno 19. 1. 2016 na http://www.ess.gov.si/_files/5728/porocilo_o_izvajanju_samozaposlovanja_2007_2013.pdf
 29. Zavod RS za zaposlovanje. (2015). Poslovni načrt za leto 2016. Zavod RS za zaposlovanje. Pridobljeno 3. 3. 2016 na http://www.ess.gov.si/_files/8053/Poslovni_nacrt_ZRSZ_2016.pdf
 30. Zavod RS za zaposlovanje. (2016). Programi zaposlovanja. Zavod RS za zaposlovanje. Pridobljeno 14. 3. 2016 na http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/programi_zaposlovanja
 31. Zavod RS za zaposlovanje. (2016). Registrirana brezposelnost. Zavod RS za zaposlovanje. Pridobljeno 14. 4. 2016 na: http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/registrirana_brezposelnost
 32. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (2016). Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrep APZ, januar-december 2015. Zavod RS za zaposlovanje. Pridobljeno 25. 04. 2016 na http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/programi_zaposlovanja
 33. Fokus, društvo za sonaraven razvoj, (2014), Lokalni akcijski načrt za energetske revščine. Pridobljeno 30.03.2015 na http://reach-energy.eu/wordpress/wp-content/uploads/2014/12/D2.4-Lokalni-akcijski-na%C4%8Drt-za-energetskorev%C5%A1%C4%8Dino_Pomurje_Focus.pdf

34. Uradni list Republike Slovenije št. 34/2014, Pravilnik o razvrstitvi razvojnih regij po stopnji razvitosti za obdobje 2014-2020). Pridobljeno dne 23.04.2015 na <http://www.uradni-list.si/1/content?id=117442>

KAZALO SLIK

Slika 1: Struktura prebivalstva glede na aktivnost.....	5
Slika 2: Proces motivacije za podjetništvo	9
Slika 3: Izobrazbena struktura glede na status zaposlitve, 2010.....	16
Slika 4: Število subvencioniranih samozaposlenih po letih v obdobju 2007-2013 ...	32
Slika 5: Stopnje registrirane brezposelnosti v Sloveniji in v Pomurski regiji od leta 2005 do 2014..	50
Slika 6: Razlika med stopnjo registrirane brezposelnosti v Pomurju in v Sloveniji, izraženo z odstotnim deležem.	50
Slika 7: Razlika med številom samozaposlenih oseb v Sloveniji in v Pomurski regiji od leta 2005 do 2014, prikazano v odstotkih glede na predhodno leto.	52
Slika 8: Delež samozaposlenih oseb v Pomurski regiji glede na število samozaposlenih v Sloveniji v obdobju 2005-2014 (v %).	53

KAZALO TABEL

Tabela 1: Registrirane brezposelne osebe po ravni izobrazbe, januar 2016.....	17
Tabela 2: Število novosklenjenih pogodb z osebo za vključitev v ukrep APZ, januar-december 2015	21
Tabela 3: Podjetnikove osebnostne lastnosti	25
Tabela 4: Prednosti in slabosti načrtovanja spodbujanja uspešnosti posameznikov .	26
Tabela 5: Število samozaposlenih v obdobju 2007-2013 glede na pravno-organizacijsko obliko poslovnega subjekta	30
Tabela 6: BDP na prebivalca (v EUR).....	35
Tabela 7: Število registrirano brezposelnih oseb po ravni izobrazbe v Pomurju za mesec januar 2016	36
Tabela 8: Primerjava v izobrazbeni strukturi brezposelnih oseb med Pomurjem in Slovenijo, januar 2016.	36
Tabela 9: Stopnje registrirane brezposelnosti v Sloveniji in v Pomurski regiji od leta 2005 do 2014.	49
Tabela 10: Število samozaposlenih oseb (brez upoštevanja kmetov) v Sloveniji in v Pomurski regiji od leta 2005 do 2014.....	51

KRATICE

ZRSZ:	Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje
ZGD:	Zakon o gospodarski družbah
APZ:	Aktivna politika zaposlovanja
NPK:	Nacionalna poklicna kvalifikacija
ZRPPR1015:	Zakon o razvojni podpori Pomurski regiji v obdobju 2010-2015
ZSRR-2:	Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja
PRS:	Poslovni register Slovenije
EGP:	Evropski gospodarski prostor
OECD:	Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj
SURS:	Statistični urad Republike Slovenije